

Аграрна партія проходить тест на демократію

Непроста ситуація, що склалася в Аграрній партії, набула публічно-го розголосу. Йдеться про те, що більшість членів політради і обласних організацій аграріїв висловили недовіру голові партії Віталію Скоцику за бездіяльність і порушення норм Статуту. Попри це представники аграрної більшості переконані: Аграрна партія, яка має активні діючі осередки в областях України, і в цьому проявляється її міцність і сила, переживає нормальні демократичні процеси – йде шляхом трансформації, долає проблеми росту і, зрештою, набирає ваги.

«Партія довела, що має сильне членство, яке здатне відстоювати свою позицію. Ми готові взяти на себе відповідальність за подальшу долю і розвиток нашої політичної сили», – підкреслює голова Тернопільської обласної організації Аграрної партії України Іван Чайківський, коментуючи ситуацію.

За його словами, непорозуміння виникло через небажання голови партії Віталія Скоцика підписати ухвалені законним способом рішення політичної ради і сісти за стіл переговорів з партійним активом. Окрім того, керівник партії не взяв участі в ініційованій головами обласних осередків зустрічі у Львові, в такій спосіб уникаючи з однопартійцями розмови про причини непорозуміння.

10 вересня голови 9-ти обласних організацій публічно оголосили свою позицію щодо ситуації, яка склалася в Аграрній партії, продемонструвавши єдність та щире бажання вирішити наявний конфлікт. Партійці заявили про незаконність підстав не підписувати легітимно ухвалені рішення політради партії від 15 серпня 2018 року, в якому йдеться про утримання від об'єднання партії з іншими політсилами, підсилення голови партії новими заступниками – представниками обласних організацій, визначення стратегії партії, орієнтованої на парламентські вибори, повернення до питання участі у президентських виборах у грудні поточного року.

«Це абсолютно прозорі та зрозумілі статутні вимоги. Саме від голови партії Віталія Скоцика всі чекали підписи під колегіальним рішенням або пояснення, чому цього не зроблено та з яких мотивів. Паралельно всі готувалися до скликання на 13 вересня наступної політради», – розповів член політради Володимир Мужевич.

Проте голова АПУ проігнорував думку однопартійців, не прибув на заплановані збори і вдався до подальших нелегітимних дій, скликавши «альтернативну політраду», не повідомивши про це понад 80 із 139 членів політради. Як з'ясувало-

ся згодом, з невідомих причин Скоцик зібрав своїх прихильників не в партійному офісі у столиці, а в одному із заміських готелів десь у лісі на Київщині.

Голова Тернопільської обласної організації АПУ переконаний, що в партії нема розколу. Проте вимога дотримуватися Статуту і виконувати законним способом ухвалені колегіальні рішення стосується не лише рядових партійців, які формують обличчя партії, а й її керівника. Аграрна партія – єдина в Україні політична сила, яка формується з низів до верху, і прислухатися до думки рядових партійців – пряма ознака демократичного устрою партії. Аграрна більшість не хоче загострення конфліктів, але в ситуації, що склалася, партія має пройти тест на зрілість, а ті, що не погоджуються із законними вимогами, повинні залишити її лави.

За дивним збігом, прихильниками нинішнього голови АПУ Віталія Скоцика залишаються представники осередків на півдні і сході України. Досить подивитися на карту, щоб зауважити, що саме ці регіони у 2014 році за кремлівським планом мали увійти у так званий проект «Новоросія».

Аграрна партія України – самодостатня політична сила, яка може пройти до Верховної Ради і вже сьогодні брати на себе відповідальність за країну. Вона залишається відкритою для людей, які готові до діалогу заради збереження партії і розвитку України.

«Аграрна партія демократична – і в цьому наша сила. Кожен повинен знати, що саме від нього залежить шлях розвитку політичної сили, коли кожен знає, що він долучається до роботи і з того буде результат. Партії так званого «лідерського типу» себе не виправдали, насамперед перед громадянами. А Аграрна партія відбулася через активність та довіру людей і розвиватиметься далі заради сильної й незалежної України», – підкреслив Іван Чайківський.

Прес-служба Тернопільської обласної організації Аграрної партії України

Читайте нас у Facebook www.facebook.com/silskyjgospodar

В Іванівці – фестиваль!

3 стор.

Кожна секунда дорога

8 стор.

«Малюю те, що люблю»

10 стор.

ВСЕУКРАЇНСЬКА ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ГАЗЕТА Сіпський господар

ПЛЮС Тернопільщина

№ 38 (70), середа, 19 вересня 2018 року

Заснована у квітні 2017 року. Виходить щотижня. 10 сторінок. Більше новин на сайті: www.teren.in.ua

Два врожаї – за один сезон

Нові підходи до традиційного землеробства у компанії «Агропродсервіс» дають змогу підвищувати економічну віддачу поля меншими затратами фінансових і матеріальних ресурсів

Робота на землі практично не має перерви. Щойно аграрії завершили збирання ранніх зернових, як відразу приступили до сівби озимини, а далі настав час копати цукровий буряк. Словом, щоденна виробнича напруга. Про цьогорічні хліборобські справи ведемо розмову з генеральним директором компанії «Агропродсервіс» Андрієм Бараном.

– Андрію Степановичу, про які підсумки й уроки цьогорічних жнив варто сьогодні говорити?

– Робота на землі практично не має перерви. Особливо останнім часом, у зв'язку з відчутними змінами клімату нівелюється чітко виражена раніше циклічність сільгоспробіт. Це бачимо і на прикладі нинішнього року – через несприятливу погоду і велику кількість опадів жнива затягнулися аж до третьої декади серпня. Для нас вони незвичні ще й тим, що закінчували їх збиранням гороху, яким звичай починаємо хлібозбирання. Звісно, це було зроблено

свідомо, оскільки ми намагалися рятувати інші культури, з вищою врожайністю і віддачею, бо на гороху цінова політика була не найкращою.

Але загалом, як на нинішній рік,

результатами жнив ми задоволені. Притому, що вони були важкі і зтяжні, отримали непоганий урожай. Зокрема, озима пшениця видала в межах 8 тонн з гектара, ярий і озимий

НЕ ЗГАСАЄ ВОГОНЬ ЛЮБОВІ ДО РІДНОЇ ЗЕМЛІ

Шановний Володимире Михайловичу!

Від імені численного зазону однопартійців прийміть найщиріші вітання з нагоди Вашого славного ювілею!

Ви створили зразкове фермерське господарство, відоме далеко за межами нашого краю. Завдяки Вашій наполегливій праці, природній мудрості чимало зроблено для економічного і культурного відродження сіл Гусятинщини і всього Тернопілля. Цінуємо Вас, як активного члена політради Аграрної партії, ініціативного учасника аграрного руху, досвідченого господаря і вмілого управління.

Нехай у Вашому серці не згасає вогник любові до рідної землі, а добро, яке віддаєте людям, повертається до Вас сторицею.

Від усього серця бажаємо Вам міцного здоров'я, невичерпності життєвих сил, натхнення і наснаги у повсякденній роботі на благо Тернопілля та розбудови нашої партії!

З повагою
Іван ЧАЙКІВСЬКИЙ,
голова обласної організації
Аграрної партії України

ІМ'Я, ВПИСАНЕ ЗОЛОТОМ В ІСТОРІЮ НАШОГО КРАЮ

Шановний Володимире Михайловичу!

Надзвичайно приємно вітати із 75-річчям Вас, людину, яка пройшла важкі етапи хліборобської звитяги. Усі, кому протягом десятків років доводилося пліч-о-пліч працювати з Вами, з великою приємністю згадують незабутні миті ділового і простого людського спілкування.

Глибоке знання справи, вимогливість до себе і членів колективу, розуміння людей, їхніх потреб – ось що завжди вирізняє Вас з-поміж багатьох інших керівників, наділених відповідними повноваженнями. Ваше ім'я за правом навіки вписане золотими літерами в історію аграрної Тернопільщини.

Тож цього святкового вересневого дня сердечно вітаємо Вас із поважним ювілеєм, зичимо всіляких гараздів, особистого щастя, родинного затишку, благополуччя і щедрих урожаїв. Нехай щирість наших почуттів, дорогий ювілярю, зігріває Ваше добре серце, додає невичерпної сили, а любов ближніх приносить радість і гордість за дітей та внуки.

**За дорученням президії ради об'єднання сільгоспідприємств Тернопільщини
Микола ПИЛИПІВ**

ке нове». Тож тепер виробничі обов'язки чітко структуровані між усіма членами родини. Дружина Володимира Михайловича, Надія, опікується бухгалтерією, а сини, Ігор та Олег, займаються технікою і тваринництвом. Стверджують, що родинний бізнес має свої плюси, у будь-яку мить можна покластися на когось із членів родини.

Главою родини, Володимиром Михайловичем, його рідні пишуться. Статечний господар, авторитетний і серед правників фермерського господарства, і жителів навколишніх сіл, і пайовиків.

Попри поважний вік цей добродушний чоловік і цікавий співбесідник жваво займається господаркою, бере активну участь у масових заходах Аграрної партії і не пропускає практично жодного засідання президії ради обласного об'єднання сільгоспідприємств.

Один із українських фермерів, що стажувався у США, згадував, як з американським фермером-сенатором зайшли у Сенат і всі присутні з поваги до них встали. Бо для них фермер – велика людина, від якої залежить не лише добробут суспільства, а й здоров'я нації. На таких фермерах тримається вся країна. Хочеться вірити, що українські фермери, такі як шановний ювіляр Володимир Михайлович Коваль, також дочекаються заслуженої поваги від суспільства.

Степан ЯРЕМЧУК

Саудити купили найбільший агрохолдинг Тернопільщини

Українську агрокомпанію «Мрія» купила сільськогосподарська фірма «Сейліс» із Саудівської Аравії. Суму й умови угоди не розголошують.

Саудівська компанія вже обробляє майже 45 тис. га в Україні, які прилягають до земель «Мрії».

Два роки тому керівництво Саудівської Аравії заявляло, що планує вкладати гроші у сільське господарство за кордоном. Її підприємці мали намір побувати в Україні, щоб оцінити можливості для інвестицій.

– У Саудівській Аравії немає кліматичних умов і можливостей для розвитку більшості напрямків аграрного сектора, – каже відомий економіст Андрій Новак. – Тому Україна із запасом чорноземів є привабливою для них. Це перша ластівка. Далі можна чекати приходу на наш аграрний ринок інших компаній Аравійського півострова чи з африканських країн.

В Україні поки що немає офіційного ринку купівлі-продажу землі. Легальними є оренди відносини. Саудівська Аравія поводитиметься цивілізовано і згідно з українськими законами. Незаконних афер не буде.

– Завдяки цій угоді вирішилося питання боргів компанії. Щоправда, не зовсім на користь кредиторів. Вони втрачати понад 90 відсотків грошей, – додає експерт з інвестицій Олександр Парацій. – 2015 року борги «Мрії» становили 1,1 млрд. доларів. Саудити викупили їх десь за 200 млн. доларів. Однак вони придбали лише права на акції компанії, а не українську землю.

Маргарита ДИКАЛЮК

(«Газета по-українськи»)

У ЖИТТІ, ЯК НА ДОВГІЙ НИВІ

Коваль родинного щастя

Днями знаний на Тернопіллі хлібороб, умілий керівник, громадський діяч і працелюб, заслужений працівник сільського господарства України, голова спостережної ради СФНВГ «Коваль» Володимир Михайлович Коваль святкуватиме 75-літній ювілей.

...У житті, як на довгій ниві, було по-всякому. Починав Володимир Коваль працювати вантажником, потім навчався у Борщівському агротехнічному технікумі, служив в армії, продовжував навчання у Львівському сільськогосподарському інституті (тепер – Львівський національний аграрний університет). Багато літ працював інженером, головою колгоспу, 11 років – на посаді інженера районного управління сільського господарства.

Чверть віку минуло відтоді як за мальовничими Васильківцями, що на Гусятинщині, у широкому полі, взявши в обробіток 50 гектарів землі, Володимир Коваль із дружиною Надією Григорівною, синами Ігорем та Олегом заснували фермерське господарство, відоме нині далеко за межами нашого краю.

Починали справу, як то кажуть, з нуля, тож ризикували неабияк. Це сьогодні милують око облаштовані

адміністративні та господарські будівлі, добротні ангари для зберігання зерна і картоплі, дбайливо

доглянутий чепурний яблуневий садок. Згодом справи пішли на лад. Нині у сімейства Ковалів до п'яти

Віддруковано
у ТОВ «Поділля-Тер»,
м. Тернопіль,
тел.: (0352) 52-27-37,
(067) 350-17-94.
<http://a-print.com.ua>

Замовлення № 1122.
Тираж 20 342 прим.

В ІВАНІВЦІ – ФЕСТИВАЛІ!

«Від суботи до суботи» – козацький десант

Уже традиційно на Тербовлянщині влаштовують колоритні фестивалі – День села. У цьому веселковому розмаїтті дійств змістовно багатим вийшло свято в Іванівці. І це не дивно, адже вона славиться не тільки достатком, сучасним благоустроєм, але й розвитком культури, духовності, підтриманням народних традицій, у яких так щемливо й дохідливо для кожної душі звучить тема любові до рідної землі.

Дійство, яке проходило на оновленому центральному майдані перед будинком культури, розпочалося із молитви та благословення місцевого пароха о. Івана Шулика. Відтак ведучі запросили до слова прославленого керівника місцевого агропідприємства, заслуженого працівника сільського господарства України Антона Білика, який поділився радістю від одержаних господарством успіхів і подякував сільчанам за спільну турботу про врожай. Тепло вітаючи зі святом сільчан, голова Іванівської ОТГ Руслан Шафранович висловив подяку усім, хто працює на достаток громади, і передусім, народному академіку хлібної ниви Антону Івановичу, аг-

НАМ ПИШУТЬ

Повна бездіяльність: від виборів – до виборів, від майдану – до майдану

Ні для кого не секрет, що з кожним роком в Україні збільшується кількість доріг, які дорогами вже назвати важко, а їздити по них не лише небезпечно, а практично неможливо. Якщо у містах ще час від часу імітується так званий ямковий ремонт, то у сільських місцевостях про це вже давно забули. Скажіть, будь ласка, про які успіхи медичної чи освітньої реформи можна говорити, якщо у селах просто немає доріг?!

Водії маршрутних автобусів досить часто погрожують відмовами заїжджати в деякі села, бо там погані дороги і через це ламається техніка. Періодично вони таки виконують свої «обіцянки». Проблема

ми людей цих населених пунктів до уваги не беруться взагалі, а діти не мають можливості добратися в школу – це удар по освіті. Немає дороги – немає автобуса, немає автобуса – немає школи!

А тепер про «успіхи» медичної реформи: чи зможе швидко з міста вчасно доїхати до хворого у віддалене село, тобто туди, куди доїхати взагалі неможливо? І це навіть не взимку, коли віддалені населені пункти бувають тижнями відрізані від цивілізації, тому що нема кому розчистити дорогу від снігу, а влітку, коли немає снігу, але немає доріг...

Особисто я не лише не підтримую, але й не розумію позиції влади із щорічним проведенням святкування з низкою яскравих розваг на зразок дня міста, молоді та інших подібних урочистостей, на

які виділяються чималі кошти з державного бюджету тоді, коли нам говорять, що немає грошей на якісну медицину, освіту, на ті ж самі дороги; коли пораним бійцям, які воювали за Україну в АТО, держава не може забезпечити належного лікування чи якісних протезів і гроші на це ще й досі збирають волонтери.

Повна бездіяльність: кожна влада під музику наспівує людям про світле майбутнє, яке кожного разу переноситься з учора на сьогодні, а із сьогодні на завтра і так рік за роком – від виборів до виборів, від майдану до майдану. Ті, що зараз не при владі, але сплять і бачать себе там, беруть сили до вже близьких до нас виборів, щоб в один голос рвати горло за людей, за Україну і традиційно гнати на попередників. Кожен хоче хоч трохи покерувати кораблем, але ніхто не хоче брати в руки весла чи латати діри в його корпусі.

Ярослав ШУЛЯК

Кременецький район

ропідприємство якого є найбільшим наповнювачем бюджету місцевої громади і стало головним спонсором фестиві.

А далі героями дійства стали аматори місцевого будинку культури. Цього разу вони дарували спеціально підготовлені художні номери найстаршим жителям села, молодят, які недавно поборалися, і найменшим іванівчанам.

Усю цікаву концертну програму ретельно підготували працівники місцевого будинку культури: директор Оксана Сивак, художній керівник Михайло Палиця, керівник хореографічного колективу Кароліна Криль. Допомогали їм сільські активісти та учні школи, які дарували присутнім пісні, поетичні рядки про рідне село і поставили веселу сценку «Весільна кухня». Захоплено сприймали глядачі виступ ансамблю «Візерунок» із обласної філармонії. Окрасою фестиві була виставка художніх робіт місцевого художника Миколи Драча.

Приємно вразили учасників свята і представники обласного коша ГО «Козацько-десантний рій», які не лише частували іванівчан козацькими стравами, але й нагородили почесними відзнаками за військово-патріотичне виховання молоді та ширення ідей українського козацтва визнаного благодійника Антона Білика та мисткиню Оксану Сивак.

А після козацьких частувань до пізнього вечора іванівчани забавлялися під життерадісну музику гурту «Від суботи до суботи».

Ганна МИКОЛАЄНКО

Неймовірно село Іловиця отримало «бронзу»

Завершився III Всеукраїнський конкурс «Неймовірно село України». Приємно, що Іловиця Шумського району не тільки успішно фінішувала, а й виборола високу відзнаку – зайняла третє місце.

Вітаючи переможців, заступник міністра агрополітики Максим Мартинюк сказав, що децентралізація допоможе зробити українські села ще неймовірнішими, даючи громадам нові інструменти для розвитку. Можна сподіватися, що Іловиця отримає потужний імпульс для творення нової сторінки в історії села.

Іловиця здатна привабити туристів з різних областей України, а також численних іноземних гостей. Тут мальовничі пейзажі, чисті води, багата історія і знаменитий древній волинський колорит.

Два врожай – за один сезон

(Закінчення. Початок на 1-й стор.)

Крім того, посіяли ще 800 га жита на зерно для годівлі свиней. І якщо в нинішньому році отримали по 6 тонн з гектара, то надалі реально зможемо досягати його врожайності по 7–8 тонн. І, що важливо, його вирощуємо не на якісних чорноземах, а на менш продуктивних суглинках і піщаних масивах у Зборівському районі та в Урмані на Бережанщині. Тож загалом під цю перспективну культуру тепер відвели майже півтори тисячі гектарів.

Нині у розпалі сімба ячменю, якого плануємо мати більше двох тисяч гектарів. А з кінця минулого тижня розпочали сімбу нашої основної годувальниці – озимої пшениці.

Загалом посівна кампанія йде злагоджено, вологи у ґрунті вдосталь. Правда, цьогоріч важко вирішуються питання з міндобривами. По-перше, вони стали дорожчими, а по-друге, довелося переорієнтуватися на європейські ринки. Але притому міндобрив маємо вдосталь.

У вересні стартували другі жнива. Ви уже почали копання солових коренів?

Так, ми вже копаємо цукровий буряк, враження про який двоєке. Ці проблеми, які були ще з весни, далися взнаки. Нерівномірні сходи, спричинені засухою, через літо дещо вирівнялися, тож на перших площах маємо врожай у межах 600 ц/га. Але є проблеми з цукристістю, яка суттєво нижча минулих років, що, звичайно, негативно відібється на економіці цієї культури. На ній, до речі, негативно відобразиться і низька ціна цукру на світовому ринку.

А які види на врожай кукурудзи і чи проводите вже традиційний чемпіонат гібридів кукурудзи і цукрового буряка?

Загалом по Україні для кукурудзи склалися сприятливі умови і є прогнози на досить хороший урожай. Але ринку завжди притаманна абсурдна закономірність: якщо високий урожай, то на нього низька ціна. Але як буде насправді – час покаже, бо до збирання кукурудзи ще кілька тижнів.

А стосовно чемпіонату гібридів, то його неодмінно проведитимемо, оскільки він живив доброї слави в усій Західній Україні і на демонстраційних полях «Агропродсевісу»

СВЯТІ ЧИ ГРІШНІ?

Тернопільська чиновниця задекларувала... монастир

керує нею чоловік Ірини Табаки, оскільки він священник.

А от друга фіналістка, державний реєстратор Богородчанської селищної ради Івано-Франківської області Оріса Гринишин, володіє 90% будівлі в'їзної брами Домініканського монастиря XVIII століття. Інші 10% належать завідувачу Богородчанської районної державної нотаріальної контори Іванові Войташеку, проте задекларував він їх як просте нежитлове приміщення, скромно змозвавши в описі майна, що то церква.

Монастирем святого Йосипа площею 273,7 м² володіє і чоловік бронзової призерки рейтингу – провідної спеціалістки Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області Лесі Домітрак. А новопризначений суддя Конституційного суду Сергій Головатий задекларував 200-метрову Свято-Покровську церкву в селищі Вільшана Черкась-

наші партнери висіяли більше сотні гібридів кукурудзи, котрі, як і цукровий буряк, тишать хорошим урожаєм. Дату проведення чемпіонату визначимо дещо пізніше, ближче до Покрови.

У структурі економіки вашої компанії значне місце відводиться вирощуванню і переробці не ГМО сої...

Другі жнива ми почали з обмолоту соняшнику, якого маємо півтори тисячі гектарів, і сої. Її поки що збираємо на перших невеликих площах. Говорити про точну врожайність неможливо, бо ще продовжується вегетація. Але на перших сотнях гектарів на Борщівщині і в Козівському районі результат обнадійливий – урожайність сої у межах від трьох і ближче до чотирьох тонн з гектара.

Важливим сегментом нашої економіки є переробка сої на власних потужностях. Щоб максимально завантажити це виробництво, зараз ведемо переговори про авансоване фінансування придбання сировини з компанією «Каргіл», з якою маємо контракти на експорт соєвої макухи.

Крім того, нарощуємо масштаби програми виробництва якісного насіння як для своїх потреб, власної реалізації, так і на замовлення компаній-партнерів. До участі у ній на взаємовигідних умовах будемо залучати й інші агропідприємства та фермерські господарства, але, як ви чули, на експорт соєвої макухи.

Восени аграрії розраховують з пайовиками...

Проблем у стосунках з нашими головними партнерами – власниками земельних паїв – у нас немає. По всіх структурних підрозділах, відповідно до укладених договорів, вчасно розраховуємося з орендодавцями у грошовій формі. Свої зобов'язання ми повністю виконуємо і, виходячи з власних можливостей, переглядаємо їх у бік збільшення орендної плати. На сьогодні розраховувалися приблизно з вісімдесятьма відсотками усіх орендодавців. Виняток складають переважно ті особи, які проживають на інших територіях. Але, думаю, до кінця вересня розрахунок з пайовиками за 2018 рік, яким принципно щиро дякуємо за співпрацю і взаєморозуміння, практично завершимо.

Розмовляв Богдан НОВОСЯДЛИЙ

Місячний календар садівника та городника

Ще в стародавності астрологи помітили зв'язок між циклом Місяця і розвитком та зростанням рослин. Спостереження багатьох років показали, як розвиваються рослини залежно від фази і перебування Місяця в кожному конкретному знаку Зодіаку

19 вересня, 11-й місячний день, висхідний Місяць у Козерозі. Обрізаємо, черенкуємо, сіємо сидерати і зелень під зиму, садимо дерева; консервуємо, солимо, сушимо.

20 вересня, 12-й місячний день, висхідний Місяць у Водолії. Обробляємо від шкідників і хвороб, видаляємо пагони, заготовляємо лікарські рослини, збираємо насіння.

21 вересня, 13-й місячний день, висхідний Місяць у Водолії. Обробляємо від шкідників, видаляємо зайві пагони, рихлимо, підгортаємо, збираємо насіння.

22 вересня, 14-й місячний день, висхідний Місяць у Водолії. Обробляємо від хвороб, видаляємо зайві пагони, збираємо насіння, займаємося зимовою заготовлею.

23 вересня, 15-й місячний день, висхідний Місяць у Рибак. Сіємо сидерати і всі види зелених культур під зиму, сіємо квіти, підживлюємо рослини, пересаджуємо чагарники.

24 вересня, 16-й місячний день, висхідний Місяць у Рибак. Сіємо сидерати і всі види зелених культур під зиму, сіємо квіти, підживлюємо рослини, пересаджуємо чагарники.

25 вересня, 17-й місячний день, Місяць в Овні. Повний місяць о 5.52. Рихлимо і перекопуємо

грядки, збираємо врожай овочів, прибираємо на тривале зберігання, обробляємо від шкідників.

26 вересня, 18-й місячний день, спадний Місяць в Овні. Рихлимо і перекопуємо грядки, збираємо врожай на зберігання, займаємося зимовою заготовлею.

27 вересня, 19-й місячний день, спадний Місяць у Тельці. Садимо дерева і чагарники, прибираємо урожай на зберігання, займаємося зимовою заготовлею.

28 вересня, 20-й місячний день, спадний Місяць у Тельці. Садимо плодові дерева і чагарники, сіємо під зиму часник і моркву, займаємося зимовою заготовлею.

29 вересня, 21-й місячний день, спадний Місяць у Тельці. Садимо ягідні чагарники, сіємо під зиму кореневу петрушку, часник і моркву, займаємося зимовою заготовлею.

30 вересня, 22-й місячний день, спадний Місяць у Близнятах. Прибираємо на зберігання коренеплоди, збираємо лікарські трави, рихлимо, обрізаємо вуса і поросль.

1 жовтня, 23-й місячний день, спадний Місяць у Близнятах. Прибираємо на зберігання коренеплоди, формуємо крону, обрізаємо вуса і поросль; консервуємо і солимо.

2 жовтня, 24-й місячний день, спадний Місяць у Раку. Сіємо під

зиму щавель, кріп, моркву, часник, підживлюємо грядки. Квасимо капусту, консервуємо, солимо, сушимо.

3 жовтня, 25-й місячний день, спадний Місяць у Раку. Сіємо під зиму щавель, кріп, моркву, часник, обрізаємо дерева. Квасимо капусту, консервуємо, солимо, сушимо.

4 жовтня, 25-й місячний день, спадний Місяць у Леві. Перекопуємо грядки, збираємо плоди на насіння, обприскуємо від хвороб, займаємося зимовою заготовлею.

5 жовтня, 26-й місячний день, спадний Місяць у Леві. Формуємо крони дерев, перекопуємо грядки, збираємо плоди на насіння, займаємося зимовою заготовлею.

6 жовтня, 27-й місячний день, спадний Місяць у Діві. Сіємо під зиму всі види зеленини, ділимо і пересаджуємо багаторічні квіти, обрізаємо і підживлюємо дерева.

7 жовтня, 28-й місячний день, спадний Місяць у Діві. Ділимо і пересаджуємо багаторічні квіти, сіємо під зиму всі види зеленини, займаємося зимовою заготовлею.

8 жовтня, 29-й місячний день, спадний Місяць у Терезах. Садимо і пересаджуємо бульбові квіти, вкорінюємо живці, прищеплюємо і обрізаємо плодові дерева.

Паростки новаторства – кооперативи

Тернопільщина вже має певний досвід у створенні сільськогосподарських кооперативів і радо ділиться ним з іншими регіонами. Нещодавно для ознайомлення з особливостями їх роботи у нашому краї побували представники ОТГ Волинської, Івано-Франківської, Рівненської та Чернівецької областей. Ініціював навчальну поїздку Тернопільський центр розвитку місцевого самоврядування, створений за підтримки програми «U-LEAD з Європою» та Міністерства регіону України.

Цікавим був візит до цеху шокової заморозки ягід у с. Городище Козівського району. «Місце для цеху обирали логістично правильно, щоб охопити 5–6 районів, де є кооперативи, які займаються ягідництвом. Головне завдання вбачаємо у тому, щоб забезпечити логістикою ці кооперативні об'єднання, допомогти зі збутом, а відтак, продати ягоди за вигідною ціною», – розповів співзасновник та учасник кооперативу «Файні газди» Ігор Новосядлий.

Українська ягідка в Європі її люблять, а на Батьківщині почали менше купувати

Українські ягоди активно продають за кордон. За підсумками першого півріччя Україна експортувала плодово-ягідної продукції майже на 60% більше, ніж за такий самий період торік. Сума експорту склала 100 мільйонів доларів. За останні чотири роки майже у 19 разів зріс продаж ягід за кордон, зазначають експерти. Втім, співвітчизники, за даними Радіо «Свобода», все частіше відмовляються від споживання цієї продукції.

Головними покупцями українських ягід стали країни Європейського Союзу. Найбільші покупи плодово-ягідної продукції – Польща, Франція, Туреччина, Білорусь, Німеччина, Греція, Нідерланди, повідомляють в асоціації «Укрсадпром». Спеціалісти зазначають, що українській ягідній експорт почав зростати, бо ціни стали більш конкурентними: гривня девальвувала, робоча сила стала дешевшою щодо долара. Також ще 2014-го були скасовані митні квоти на ввезення деяких видів ягід до країн ЄС.

Чому ж ми відмовляємося від ягід? «Для українського населення – це десертна група. Якщо населення бідніше, воно відмовляється спершу від того, що не є життєво необхідним. Якщо в 2013 році споживання фруктів та ягід було на рівні 55 кілограмів на душу населення, зараз воно десь на рівні 35. Але не це було стимулом для розвитку експорту», – зазначила в коментарі Радіо «Свобода» президент асоціації «Ягідництво України» Ірина Кухтіна.

Мабуть, з експертом посперечався б фермер із Шумщини, який цьогоріч закликав краян приїжджати в його ягідні і самому назбирати собі малини – безплатно. На сторінці в соціальних мережах він повідомив, що віддає ягоди в дар, бо не хоче реалізовувати за мізерну ціну (5 гривень за кілограм).

Продукт на експорт має відповідати вимогам покупця, тож перед тим, як садити ягоди, треба знати, кому її продаватимеш. Від цього залежатиме сорт ягоди, технології вирощування, умови переробки і навіть час продажу, пояснюють в асоціації «Ягідництво України». Цей бізнес варто планувати під клієнта, а також використовувати програми підтримки. «Є програма підтримки з International trade center (структура ООН) з розвитку експорту української ягоди та продуктів переробки, ми налагоджуємо контакти, їздимо на виставки, працюємо над сертифікацією якомога більше підприємств», – розповіла Кухтіна, зауваживши, що за один рік не окупуються жодна культура. Навіть полуниця, яка досить швидко виростає і плодоносить, дає ефект через 2–3 роки.

Підготувала Галина СІРА

Директор цього кооперативу Ігор Веліган вів мову про стан розвитку кооперативу на Тернопільщині, перспективні напрямки роботи кооперативного об'єднання «Файні газди» та напрацювання щодо створення ягідного кластеру. Йшлося й про нагальні проблеми: створення кооперативів стримує занепад сіл і масовий виїзд молоді за кордон, а їх наявність позитивно впливає на економічний та соціальний розвиток ОТГ, на територіях яких ці суб'єкти підприємництва функціонують і сплачують податки.

Завдяки коштам проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» та мінімальному власному фінансуванню у с. Котів Саранчуківської ОТГ працює СОК «Кринички». «Робота над створенням кооперативу розпочалася у 2015 році, коли Котівська сільська рада виграла грант, – розповів голова кооперативу Василь Олексюк. – За перший транш придбали лінію з переробки брикетів. Крім брикетної лінії, купили міні-трактор МТЗ-320, ґрунтофрезу та обприскувач. Це обладнання кооператив надає в оренду доволі високим малиновим кооперативам.

Тернопільський скрипаль-віртуоз Ігор Чубатий, який непервершено виконує складний музичний твір «Політ джмеля», останнім часом узав «високу ноту» у вирощуванні цитрусів і кавового дерева.

З дитинства Ігор Теодорович захоплювався музикою, а особливо грою на скрипці. Після школи закінчив Тернопільське музичне училище ім. Соломії Крушельницької, як професійний скрипаль, об'їздив з творчими колективами світлотехнічної корпорації «Ватра» не лише Україну, Білорусь, Молдову, були і в Болгарії, Німеччині, Польщі, Угорщині, країнах Прибалтики.

Проте у 90-х роках минулого століття, коли промисловість краю занепадала, у тому числі світлотехнічна галузь, довелося професійному музиканту шукати нову роботу. Працював таксистом, механіком рефрижератора, навіть оператором котельні. А потім, маючи вдосталь часу, вирішив організувати власну справу.

Поставив невеличку тепличку під склом, вирощував огірки, цибулю, помідори, перець, ранню зелень. Однак, згодом пан Ігор зрозумів, що ранні овочі – не те що важка, а надто фінансово витратна і малоприбуткова справа. Саме тоді потрапила на очі стаття про садівника-аматора, який вирощує лимони. Зацікавився, написав йому листа з проханням надіслати саджанці.

«Усі друзі й рідні, брати Ярослав і Мирослав, дружина Марія (за фахом педагог), дочка Ірина, яка нині працює фармацевтом, відмовляли від цієї затії. Навіщо марно витрачати час, здоров'я і гроші», – згадує Ігор

Про це написав на своїй сторінці у Facebook Мар'ян Заблочкий, заступник директора Української аграрної асоціації.

За даними ресурсу «Гід по Польщі», ціна на 1

Для медових кооперативів придбали прес-матрицю для виробництва вошини з воску. На кошти другого траншу придбали кормоекструдер, який користується попитом серед жителів громади, картоплесаджалку та картоплекопалку, роторну косарку, прес, тюкопрес, гранулятор та інше необхідне в господарстві обладнання».

Інтерес серед учасників навчання викликала тема розвитку делікатесного бізнесу в ОТГ. Роман Репко, співзасновник СОК «Український кластер виробників равликів» та його виконавчий директор Ірина Абгаш розповіли про перспективи розвитку делікатесного бізнесу, а у селах Чугалі Кременецького району та Новики Збаразького представники ОТГ мали можливість ознайомитися з культурою вирощування равликів, поспілкуватися з успішним у цій ділянці бізнесу підприємцем Мирославом Загорським.

Наталія СТРЕЛЬБИЦЬКА, експерт центру розвитку місцевого самоврядування

Чубатий. Але він був упевнений, що немарно. Привіз для своєї теплиці розміром 18 х 6 м чотири вантажівки землі: тепличної, лісової і піску. Поставив пічку-«буржуйку». Три роки обривав на лимонах цвіт, не давав деревам плодоносити, щоб добре розвинулося і зміцнилося коріння. Нарешті, дочекався екзотичних плодів.

Загалом з кожного дерева пан Ігор збирає 30 кг запашних чималих лимончиків. Найбільший важив 1 кілограм 200 грамів, а середні – по 300–400 грамів. Люди, які купують в пана Ігоря саджанці, згодом перестають ходити на ринок, бо вже мають власні плоди.

Крім лимонів, тернополянин Ігор Чубатий вирощує апельсини, мандарини, кущі китайської троянди. За посадовим матеріалом і плодами до аматора приїжджають зі Львова,

Сезон зростання

Цукрозаводи Тернопільщини вироблять цукру у 6 разів більше потреби

«Чотири виробничі підрозділи ТОВ «Радехівський цукор»: Чортківський, Хоростківський, Збаразький і Козівський у нинішньому сезоні загалом планують виробити понад 270 тисяч тонн цукру-піску, що більше, ніж у 6 разів перевищує нормативну потребу споживання цукру населенням і харчовими підприємствами області», – повідомив в.о. директора департаменту агропромислового розвитку Тернопільської ОДА Володимир Стахів.

За його словами, при прогнозованій середній урожайності 490 ц/га очікуваний вал цукросировини, виробленої на полях області господарствами всіх категорій, становитиме приблизно 1,66 млн тонн.

ПОГОДА

Як зазначають синоптики, цьогорічний вересень має надзвичайно мінливий характер погоди. «У третій декаді температура буде трохи нижчою звичайної вересневої», – прогнозує головний синоптик країни Микола Кульбіда. Зниження температури у період з 20 по 27 вересня очікується і на Тернопільщині: денна становитиме 21–23 градуси тепла, нічна – 11–14 градусів з позначкою плюс.

Переважатиме мінлива хмарність, вітер змінних напрямків 7–12 метрів за секунду, часом невеликі дощі. Атмосферний тиск перебуватиме у межах 736–738 міліметрів ртутного стовпчика, вологість – характерною для цього періоду осені.

22 вересня вшановується пам'ят'я праведних Іоакима і Ганни, батьків Діви Марії. Цей день визнають днем осіннього рівнодення – ніч рівняється з днем і збільшується: коротшим стає день і довшою вечори. Це явище вважається астрономічним початком осені.

Чернівців, Івано-Франківська, жителі обласного центру, навколишніх сіл. Не перший рік в теплиці плодоносять і кавове дерево.

– Зараз гілочки вкриті зеленими ягідками, які через деякий час стануть червоними, всередині кожної ягідки міститься кавове зернятко, – пояснює садівник. – Його потрібно висушити, добре обсмажити, потім

змолоти. Ось вам і справжня домашня кава.

Вирощує пан Ігор й ананаси: якщо висадити їх навесні, то уже в жовтні дозріють. Вони набагато смачніші від тих, що продають у магазинах чи на ринку і поживних речовин більше. До пахощів цитрусів додається запах лаврового дерева – справжній субтропік.

Ярослав БАЧИНСЬКИЙ

На фото автора тернопільський садівник-аматор Ігор Чубатий.

якісніше українського аналога. Також ПДВ для продуктів харчування у Польщі значно нижчий – 8%, тоді як в Україні – 20%. Але це, мовляв, пояснює лише незначну частину різниці у цінах.

«Як бачите, щоби відчутно поліпшити платоспроможність українців, необов'язково істотно підвищувати соціальні витрати, – робить висновок експерт. – Потрібно просто забезпечити ефективну конкуренцію і не красти аграрні дотації».

ШКОЛА «СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРА»

Щедрий урожай готують восени

Озима пшениця була і залишається основою рослинництва нашої країни. У технології вирощування підживлення важливе не тільки для отримання стабільних, високих і якісних врожаїв, а й для збереження родючості ґрунтів та, відповідно, рентабельного рослинництва загалом. Для отримання високого врожаю пшениці необхідна оптимізація взаємодії двох головних складників – високого генетичного потенціалу продуктивності сорту та необхідних для його повного розкриття умов вирощування.

В осінній період важливо забезпечити помірне азотне живлення шляхом внесення невеликих доз азотних добрив, переважно в амонійній формі. Стартові дози азоту (N30–40 кг діючої речовини) залежно від типу ґрунту та попередника.

На початку росту культури азот надходить у рослину інтенсивно, випереджаючи інші елементи, але кількість його осіннього використання незначна. Отже, в осінній період немає потреби створювати високий рівень азотного живлення. Застосування високих доз азотних добрив з осені призводить до переростання посівів, погіршує перезимівлю рослин через активніший розвиток хвороб.

Фосфор і калій рекомендується вносити восени у повній нормі. (Р₆₀ К₁₀₀₋₁₂₀). Нестача фосфору на початковому етапі розвитку озимі пшениці не компенсується посиленням фосфорним живленням на пізніших етапах. Допускається вносити частину фосфору під час висівання як стартове добриво або при обробці насіння під час його протруєння. Це сприятиме підвищенню стійкості насіння проти хвороб під час його проростання, інтенсивнішому росту рослин на початкових етапах розвитку культури та кращому куцінню, а як наслідок – успішній перезимівлі озимі пшениці.

В осінній період фосфор впливає на рівномірність сходів, активізує розвиток кореневої системи, посилює процес укорінення рослин, збільшує продуктивну куцість, сприяє накопиченню більшої кількості захисних речовин, особливо цукрів. Останній чинник, своєю чергою, підвищує концентрацію клітинного соку і позитивно позначається на формуванні морозо- і зимостійкості рослин, впливає на величину і якість урожаю.

Надлишок фосфору сприяє зменшенню білковості зерна та вмісту клейковини.

Рівень доступності фосфору рослинам озимі пшениці знижується через зменшення плюсової температури ґрунту нижче 10°C, а тому посіви, висіяні пізніше оптимальних строків, варто додатково підживлювати позакоренево шляхом внесення мікродобрив із вмістом фосфору та стимуляторів росту.

Застосування калію в осінній період активізує роботу ферментів, які синтезують білкові речовини та цукри, що підвищує морозо- та холодостійкість культури, а також стійкість до грибкових захворювань. Достатня забезпеченість калієм послаблює негативну дію надлишкового азотного живлення, сприяє нормальному перебігу процесу фотосинтезу, що дуже важливо восени. Надмірне застосування калію обмежує засвоєння кальцію і магнію через їхню антагоністичну дію.

Важливе місце у підживленні озимі пшениці в осінній період для засвоєння поживних речовин відіграє і магній, який входить до складу

ОЦЕ ТАК КАРТОПЛЯ

Із десяти соток – 100 мішків!

Віктор і Ольга Ляхманюки із Ланівців виростили врожай гігантської картоплі: вага однієї – понад 1,2 кілограма.

Вони хваляться, що із 10 соток мають понад 100 мішків. І в них лише кілька дрібних картоплин! А решта – такі великі, що однієї на цілий обід для родини вистачить, пише газета «Експрес». «Нічого особливого не робили, – розповідає донька Тетяна Олійник, яка допомагала батькам. – Обробляли город трактором. Садили, підгортали – все, як звичайно. Щороку в нас виростає велика картопля, а цього – гіпервелика. Мабуть, погода посприяла».

хлорофілу, активізує переміщення фосфору та перетворення азоту на білок. Застосування магнію важливе для засвоєння більшості поживних речовин у великих кількостях, особливо з використанням інтенсивних технологій або зі значним застосуванням калію на бідних на нього ґрунтах, де калій витісняє магній із ґрунтового вбирного комплексу.

Не останню роль у системі підживлення відіграють мікроелементи (мідь, цинк, марганець, молібден, кобальт тощо). Застосування передпосівної обробки насіння мікроелементами забезпечує повноцінне живлення рослин на початковому етапі росту, сприяє одержанню рівномірних і дружних сходів, активізує природний імунітет рослин, що забезпечує збільшення врожаю та його якості.

Виробника практика показує, що позакоренево підживлення озимі пшениці дає найбільший ефект тільки тоді, коли його проводять у міжфазні періоди, в які рослини інтенсивно ростуть і розвиваються, тобто під час яких елементи живлення засвоюються у великих кількостях, а коренева система не завжди встигає й здатна поглинати їх у повному обсязі відповідно до потреби.

У зв'язку з цим кожен агроном повинен уміти точно визначати настання чин фаз розвитку. І в цьому йому допоможе листкова діагностика.

Правильне визначення строків та норм внесення добрив є важливим чинником для максимально ефективного використання поживних речовин.

Це дозволяє звести до мінімуму шкідливий вплив на навколишнє середовище і водночас максимально збільшити продуктивність вирощуваної культури.

Вчасне проведення позакореневого підживлень макро- і мікроелементами та застосування їх в оптимальних дозах і співвідношеннях створюють сприятливі умови для росту і розвитку рослин у подальшій фазі їхнього онтогенезу.

Наприкінці хочу наголосити, що використання мікродобрив та стимуляторів росту є лише допоміжним способом застосування добрив, а не основним. Ними можна лише скоригувати нестачу елементів живлення, а не повністю її ліквідувати. Натомість збалансоване живлення рослин в осінній період забезпечить надійну перезимівлю озимих культур та отримання очікуваного високого урожаю.

З метою одержання високої врожайності (50–70 ц/га) і якості зерна (вміст білка 13–14%, клейковини 27–30%) на кожну тону зерна необхідно вносити орієнтовно 30 кг/га діючої речовини азоту протягом всього періоду вегетації».

Марія ДЕРМАНСЬКА, старший інспектор департаменту агропромислового розвитку ОДА

ОЦЕ ТАК КАРТОПЛЯ

Віктор і Ольга Ляхманюки із Ланівців виростили врожай гігантської картоплі: вага однієї – понад 1,2 кілограма.

Підтримали сім'ю загиблого бійця

Чотири роки тому на Чортківщину прилетіла страшна звістка: під час жорстоких боїв за Іловайськ був смертельно поранений 27-річний Денис Громовий.

Разом із сім'єю він жив у селі Росохач Чортківського району. Денис пішов воювати в зону АТО добровольцем, був бійцем 3-го батальйону 51-ї механізованої бригади. Батько Дениса – учасник бойових дій в Афганістані.

Удома, в Росохачі, тата й чоловіка не дочекалися два синочки і дружина Галина. Старший син Максим якраз тоді пішов у перший клас. Цьогоріч у вересні першокласником став молодший Дмитрик.

Нещодавно заступник начальника Тернопільської митниці ДФС Андрій Саварин разом із працівниками митниці відвідали сім'ю загиблого героя.

Посадовці висловили подяку родині за подвиг бійця та вручили матеріальну допомогу. Школярики отримали канцелярське приладдя, солодо-щі, фрукти тощо.

Оксана ДЯКІВ

НАШІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Пильнуйте сплату єдиного внеску

Фізичні особи-підприємці, які обрали спрощену систему оподаткування, сплачують єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, нарахований за календарний квартал, до 20 числа місяця, що настає за кварталом, за який сплачується єдиний внесок. При несплаті або несвоєчасній сплаті єдиного внеску, починаючи з 20-го числа місяця, наступного за кварталом, за котрий має сплачуватися єдиний внесок, до фізичних осіб-підприємців, які застосовують спрощену систему оподаткування та допустили порушення, починаючи з

1.01.2015 р. та надалі, накладається штраф у розмірі 20 відсотків своєчасно несплачених сум. На суму недоїмки нараховується пеня з розрахунку 0,1% суми недоплати за кожний день прострочення платежу. Окрім того, за порушення порядку нарахування, обчислення і строків сплати єдиного внеску фізичні особи-підприємці несуть адміністративну відповідальність.

Детальніше – у центрі обслуговування платників ДФС за адресою: м. Тернопіль, вул. Білецька, 1. Тел. для довідок: 43-46-10.

ПРАВОЗНАВСТВО

Нюанси майнових паїв

Мені у спадок дістався батьківський пай, хата, городи та інше майно. Тому часто змушений бувати на своєму ґрунті у селі Горигляди Монастирського району. Якось на моє обійстя зайшла група сусідів та почала «атакувати» своїми проблемами. Мовляв, наші майнові паї розпродали і тепер їх вже нема. Тож мені, як людині обізнаній у цій справі, довелося пояснити людям, що майнові паї без дозволу їх власників ніхто не може продати. Та звернімося до правових документів, вчитаймося у рядки.

Закон України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» діє з 14.02.1992 року, а зміни до нього запровадили 15.04.2014 р. На жаль, конкретного законодавчого визначення того, що таке майновий пай, не існує, але певні орієнтири вищезгаданій закон все ж відкриває. Зокрема, у пункті 1 статті 9 йдеться: «До пайового фонду майна членів підприємства включається вартість основних виробничих і оборотних фондів, створених за рахунок діяльності підприємства, цінні папери, акції, гроші та відповідна частка від участі в діяльності інших підприємств і організацій. Уточнення складу і вартості пайового фонду майна членів підприємств, у тому числі реорганізованих, проводиться за методикою, що затверджується Кабінетом міністрів України». А «... Право членів підприємства на пайовий фонд майна належить від їх трудового внеску. Члену підприємства щорічно нараховується частина прибутку залежно від частки у пайовому фонді, яку за його бажанням може бути виплачено або зараховано у збільшення частки в пайовому фонді. Ці відносини регулюються статутом підприємства».

Прочитую інші пункти: «Пай є власністю члена підприємства. Право розпоряджатися своїм паєм за власним розсудом член підприємства набуває після припинення членства в підприємстві. Пай може успадковуватися відповідно до цивільного законодавства України та статуту підприємства. У разі виходу з підприємства його члени мають право на пай натурою, грошми або цінними паперами відповідно до розміру та структури пайового фонду або в інший, за згодою сторін, форми». Зверну увагу і на таку правову норму: «Спори, що виникають при здійсненні цього права, розглядаються судом».

Отож напрошується висновок, що пай є власністю члена підприємства. І без згоди власника ніхто не може його відібрати. Також уточню: майновий пай – це частка кожного члена колективного КСП у майновому пайовому фонді КСП, виражена у грошовій формі.

Урядова постанова від 28.02.2001р. № 177 «Про врегулювання питань щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектору економіки» змінює попереднє свідчення про право власності на майновий пай члена колективного сільськогосподарського підприємства. Після отримання зазначених документів сільська, селищна або міська рада вносить відповідні зміни до списку осіб, які мають право на майновий пай підприємства, та анулює попереднє свідчення, про що робиться запис у книзі обліку свідчень про право власності на майновий пай члена колективного сільськогосподарського підприємства».

Міститься і така вимога: «Усі подані документи формуються в окрему справу по кожному підприємству. Факт оформлення свідчення засвідчується гербовою печаткою та підписом голови відповідної ради. Оформлені свідчення реєструються у книзі обліку свідчень про право власності на майновий пай члена колективного сільськогосподарського підприємства. Видача свідчення громадянину проводиться безоплатно. Відмову у видачі свідчення можна оскаржити в судовому порядку. У разі втрати чи пошкодження свідчення громадянину видається дублікат, про що робиться відповідний запис на бланку свідчення».

Від себе додаю, що урядова постанова розроблена на підставі Указу Президента України від 29 січня 2001 р. № 62 «Про заходи щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектору економіки», який діє досі.

Ось такий невеличкий письмовий аналіз закононо-нормативних документів допоміг людям розібратися у їхніх проблемах. Принаймні нині у Гориглядах мене вже ніхто з цього приводу не турбує.

Михайло СОЛОВІЙ, сертифікований аудитор

В умовах, коли уряд законодавчо поновив так звану «будівельну амністію» для об'єктів, збудованих без дозвільної документації, в інспекції Держархбудконтролю у Тернопільській області розглянули і обговорили на нараді Порядок проведення технічного обстеження і прийняття в експлуатацію індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних, господарських будівель і споруд сільськогосподарського призначення, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з незначними наслідками (СС1), збудованих на земельній ділянці відповідного цільового призначення без дозвільного документа на виконання будівельних робіт.

Детальніше про це у коментарі завсектору роботи з дозвільними документами управління ДАБІ в області Наталією Вовчук.

– Згідно із наказом* про затвердження порядку проведення технічного обстеження і прийняття в експлуатацію індивідуальних садибних житлових будинків, садових, дачних, господарських будівель вимагається лист (довідка) від органів містобудування чи відповідає об'єкт будівельним нормам. Функцію отримання такої інформації покладено на технічні бюро, працівники яких об-

Дорогу – інвестиціям

Майже вся Польща стала спеціальною економічною зоною.

У країні набув чинності закон про підтримку нових інвестицій. На основі нових правил майже вся територія Польщі стає спеціальною економічною зоною.

Завдяки нововведенню підприємці впродовж 10–15 років зможуть отримувати податкові пільги. Це стосується не лише великих, а пересередніх, мікропідприємств та малих і середніх фірм. Створення єдиної інвестиційної зони означає більше свободи у виборі місця інвестицій та звільнення від сплати податків на 10, 12 або 15 років. Дотеперішні спеціальні економічні зони існуватимуть надалі, до 2026 року.

БУДІВЕЛЬНА «АМНІСТІЯ»: КОМУ ЇЇ НА ЩО?

стежуватимуть такі об'єкти і ставитимуть відмітку в технічному паспорті про те, що він має право на існування і введення в експлуатацію.

Які об'єкти підпадають для розгляду і обстеження? Так як і раніше, індивідуальні житлові будинки, садові, дачні, а також гаражі, які знаходяться на земельних ділянках для індивідуального житлового будівництва, господарські будівлі, зокрема літні кухні, хліві для утримання худоби, приміщення, де зберігається сільськогосподарський інвентар. Також до цього переліку входять господарські будівлі розташовані на землях для ведення фермерського

господарства. Є два види обстежень. Для індивідуальних житлових будинків вимагається технічний паспорт та візуальне обстеження. Житлові будинки площею більше 300 м² та господарські будівлі, які мають площу понад 100 м², а також господарські будівлі, призначені для фермерських потреб мають обстежуватися більш детально. Тому потрібно залучити експертів, які мають право на технічне обстеження і звертатися в бюро технічної інвентаризації, щоб отримати звіт про проведення технічного обстеження. Ці послуги за певну плату надають здебільшого приватні або комунальні організації.

Що стосується самої реєстрації, тобто функції введення в експлуатацію об'єктів, то вони покладаються на органи Держархбудконтролю. Громадяни або уповноважені особи подають через центри надання адміністративних послуг на розгляд такі документи: копію технічного паспорта (із позначкою про проведення технічного обстеження) та документа щодо права власності чи користування земельною ділянкою, заяву для прийняття об'єкта в експлуатацію і відповідної форми декларації.

Однозначно, залишається вимога про те, що земельна ділянка, на якій

знаходиться об'єкт, має перебувати у власності або в оренді. Якщо власник декілька, заяву про прийняття в експлуатацію об'єкта підписують також співвласники ділянки та/або зазначеного об'єкта. І насамкінець, амністія стосується будинків житлового індивідуального будівництва зведених у період з 5 серпня 1992 року до 9 квітня 2015-го, а для будівель сільськогосподарського призначення – збудованих до 12 березня 2011 року. Всі інші самовільно збудовані об'єкти підлягають введенню шляхом накладення штрафних санкцій або за рішенням суду.

Записав Петро ГУДИМА

* Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 3 липня 2018 р. №158 «Про затвердження Порядку проведення технічного обстеження і прийняття в експлуатацію індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків, господарських (присадибних) будівель і споруд, будівель і споруд сільськогосподарського призначення, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів з незначними наслідками (СС1), збудованих на земельній ділянці відповідного цільового призначення без дозвільного документа на виконання будівельних робіт», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 28 серпня 2018 року за №976/32428 (офіційне опублікування: інформаційний бюлетень Міністерства юстиції України «Офіційний вісник України» від 31.08.2018 №66, ст. 2242»).

КРИМІНАЛ

Узявся за рушницю

Лікарнею та кримінальним провадженням завершилися зустрічі двох жителів Чорткова. Між чоловіками стався конфлікт і за словесною перепалкою в хід пішла зброя.

Повідомлення про вогнепальне поранення суглоба, яке отримав 43-річний житель райцентру, надійшло до співробітників Чортківського відділення поліції від медиків. Правоохоронці з'ясували, що потерпілому поранення заподіяв 72-річний знайомий, до якого він завітав у гості. Що стало причиною конфлікту, чоловіки пригадати не можуть, адже були напідпитку. Та в якийсь момент господар квартири скопив рушницю і вистрелив у приятеля.

За словами підозрюваного, він не хотів поцілитися у людину. Взяв рушницю, щоб налякати гостя. Спрямував дуло в підлогу та випадково потрапив у ногу знайомому.

Як повідомили у відділі комунікацій головного управління Національної поліції в області, правоохоронці з'ясувають усі обставини інциденту, за фактом якого розпочато провадження за статтею 128 (частина 1) Кримінального кодексу України – необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Потрапила в пастку

Хотіла відправитися в подорож, натомість потрапила у шахрайську пастку жителя обласного центру. Жінка втратила гроші.

Тернополянка через один з сайтів про оренду нерухомості знайшла подібне помешкання у Львові, куди планувала податися на вихідні. Зателефонувала на номер, вказаний в оголошенні, домовилася з власником за проживання, та сплатила гроші за оренду. Тисячу гривень справно потрапили на рахунок, однак у день поїздки телефон орендодавця перестав відповідати. Зникло і оголошення. Жінка звернулася в поліцію.

Такі факти шахрайства непоодинокі, застерігають у відділі комунікацій головного управління Нацполіції в області, особливо напередодні святкових вихідних. Крайни подорожують, шукають помешкання, а зловмисники шукають довірливих людей. Щоб не потрапити в таку пастку, замовляйте житло лише на перевірених інтернет-сайтах, на багатьох із них бронювання здійснюється безкоштовно, а краще сплатити гроші при зустрічі. Будьте обачними!

Долари для поліцейського

Тернопільська місцева прокуратура спрямувала до суду обвинувальний акт у кримінальному провадженні щодо громадянина Республіки Азербайджан, який запропонував за непрямого його земляків до адміністративної відповідальності за порушення міграційного законодавства, 100 доларів США неправомірної вигоди поліцейському.

Розслідуванням встановлено, що наприкінці цьогоорічного серпня, перебуваючи в обласному центрі, голова спілки азербайджанців Тернопільщини звернувся до працівника поліції з проханням не притягувати його земляків до відповідальності за незаконне перебування на території України. За цю послугу він запропонував поліцейському 100 доларів США неправомірної вигоди. Правоохоронець відмовився від неправомірної пропозиції, а незаконні дії іншоюземля задокументували працівники внутрішньої безпеки поліції. Завершено слідство за ч.1 ст. 369 КК України (пропозиція надання службовій особі неправомірної вигоди, за невиконання службовою особою в інтересах третьої особи дій з використанням наданого їй службового становища).

Грушко).

Вишнівчицька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, яка тепер є опорним закладом у Золотониківській ОТГ, стала відомою далеко за межами України завдяки перемогам у міжнародних конкурсах інноваційних проєктів.

Ініціатором участі у них учнів є вчителька інформатики, визнаний авторитет в Україні та Європі серед учителів цього профілю Світлана Попель. Завдяки своїй активності, високій фаховості вона вже втретє отримала звання міжнародного експерта інновацій в освіті всесвітньовідомої фірми «Майкрософт».

Одним із чергових вагомих здобутків Світлани Михайлівни та її учнів можна назвати участь у всеукраїнській «Школі SMART», в якій створюються інноваційні міжпредметні STEM-проєкти. Такої участі удостоїлися лише 8 шкіл із 4 областей України і серед них – Вишнівчицька школа. В останньому STEM-проєкті «Електронні аеронавти» до ініціативи цієї школи долучилися ще три школи з Тернопільщини: Білобожницька ЗОШ І-ІІІ ступенів Чортківського району (вчитель математики та інформатики Ольга Барна); Кременецька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №4 (Тетяна Шевчук); Заліщицька державна гімназія (Наталія

нього середовища, забруднення атмосфери тощо. Отримані дані досліджень можна буде використувати на уроках фізики, хімії, географії, біології.

На сьогодні STEM-проєкт «Електронні аеронавти» потребує фінансової підтримки, яку організувала освітня онлайн платформа «Фондуємо освіту», де кожен, хто бажає, зможе ознайомитися з ним і підтримати наше тернопільське шкільство у його світлих і розумних починаннях.

Підтримати дитячі мрії можна, зайшовши на сайт за посиланням <https://gofunded.org/campaigns/smart-aeronavt/> або за допомогою QR-коду

Ганна МИКОЛАЄНКО

Теребовлянський район

Оштрафували голову господарського суду

Тернопільський міськрайонний суд визнав голову господарського суду Сергія Стопника винним у тому, що в стані алкогольного сп'яніння керував транспортним засобом. Як повідомляють місцеві інтернет-ресурси, відповідна постанова оприлюднена у Єдиному реєстрі судових рішень 6 вересня.

За інформацією ТН Область онлайн, працівники поліції «зупинили автомобіль судді «Mitsubishi Grandis» 11 червня цього року, оскільки у нього не горіла задня фара. Під час спілкування із правопорушником правоохоронці помітили явні ознаки алкогольного сп'яніння. Проте водій відмовився проходити алкотест та медичний огляд у медичному закладі. У зв'язку із цим, на водія було складено адміністративні матеріали за керування транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння».

Поради до часу господарям і господарям

З двору – у кімнату

З настанням осіннього похолодання рослини вносять у приміщення. Найнижчі прибирають з кінця серпня, витриваліші – наприкінці вересня і навіть пізніше.

Перед внесенням у приміщення горшки й діжки слід вимити твердою щіткою, очистити від бур'янів, видалити сухі гілки й зіпсовані листки, а рослини, забрудненні або уражені хворобами чи шкідниками, добре помити.

Листопадні рослини, що потребують спокою, прибирають на зиму в приміщення з температурою не вище +1–2°C. Горшки ставлять разом, проміжки між ними засипають піском, поливають водою.

Висаджуємо троянди

Осінь – найкраща пора для того, щоб садити троянди.

Перед садінням коріння опускають на кілька хвилин в суміш із води, двох частин глини і однієї частини коров'яку. Засипаючи коріння землею, стежать, щоб коренева шийка була на 2 сантиметри нижче рівня ґрунту. Висаджені троянди підгортають землею на 15 сантиметрів. Розкривають, як тільки-но вони почнуть цвісти.

Зарадить алое

Сирої прохолодної погоди гарбузи, що лежать на мокрій землі, починають гнити. Такої проблеми можна уникнути, завчасно підклавши під кожен плід невеличкі дощечки, шматки руберойду, шиферу чи іншого ізоляційного матеріалу.

Водночас досвідчені господарі вичищають пригнітли місця аж до здорових тканин, а утворені ранки натирають розрізаним листком алое. Також можна використовувати зеленку. Після підсихання овочі продовжать рости та розвиватися.

Моркву копають за сухої погоди

Моркву можна починати викопувати з кінця вересня, у жовтні і до настання осінніх приморозків. Найкращий час для збирання моркви – сухий осінній день з температурою повітря в межах від +4 до +6°C. За температури повітря вище 15°C відбувається інтенсивне накопичення каротину, сухих речовин, цукрів і ферментів у цьому овочі.

Пізні сорти потрібно збирати до початку регулярних приморозків. Викопувати моркву під дощем, як і будь-які інші коренеплоди, не рекомендується. Вони погано зберігатимуться і гнитимуть. Будь-які коренеплоди добре копати до настання затишних дощів і приморозків, інакше можна втратити більшу частину врожаю.

Викопувати моркву краще садовими вилами, щоб не ушкодити. А далі збирайте її, струшуючи від землі, тримаючи за бадилля. Розкладіть врожай в один шар на землі, щоб він підсох. Прилиплий ґрунт в жодному разі не варто зіскрібати ножем або вдаряти моркву одну об одну. Шкірочку можна дуже легко ушкодити, і морква погано зберігатиметься.

Наступний етап роботи – видалити бадилля. Це роблять кількома способами: можна просто викинути і відірвати бадилля або обрізати на рівні головки, але не зачіпати її.

Іван ПАВЛЮК

Купуйте кізочок

Набутий досвід підказує, що краще купувати кізочок віком 5–6 місяців. Вони дорожчі, ніж маленькі, але в такому віці це вже сформовані тварини, які через півроку після покриття даватимуть потомство. До того ж, у піврічному віці вже видно, чи правильно вони сформовані.

Купуючи зовсім маленьких козенят, потрібно простежити, щоб у малих не було проносу. Коли в козеняти щось болять, це одразу помітно: воно горбиться, сумне, малорухливе. І ще одне правило: купуйте тварин у господарствах, де займаються козівництвом, зокрема й племінним розведенням, і на кожну тварину мають паспорт і родовід.

Микола ЛЕНЬ

Понад два десятиліття Володимир Добровольський прожив у Тернополі. А кілька років тому разом із сім'єю перебрався у новозбудовану оселю в рідному селі Грабівці, що біля обласного центру. Саме тоді у нього й з'явилася чудова можливість зайнятися господаркою.

Першими серед пернатих тут оселилися чотири породи курей: Легбар кремовий, Леггорн, Ломан Браун і Домінант. Відтак пташник поповнили качки Муларди і кубанські гуси. Згодом господар почав розводити кролі породи Німецький строкатий велетень. А торік на обійсті Добровольських з'явилися нові мешканці – індійські качки-бігуни. Чотири птиці – дві самки і два самці господар придбав у Києві. А ось яйця бігунів потрапили до нашої столиці аж з Італії, де в маленькому містечку Форлі мешкає всесвітньвідомий заводчик водоплавної птиці. Він, своєю чергою, бере товар у ще більш знаного птахівника з Британії – Грехема Хікса. Тому індійські бігуни Володимира Добровольського можна сміливо називати нащадками британців.

Ця порода качок вважається най-

Отримати своє насіння помідорів може кожен городник. Але слід використовувати лише сортові рослини.

Плоди треба обережно розрізати впоперек і чайною ложкою вилучити вміст у скляну баночку чи емальований посуд. Тару слід накрити марлею та покласти бродити в тепле місце (+20–22°C) без доступу прямих сонячних променів.

При кімнатній температурі процес триватиме 4–5 днів. Про завершення свідчить піднімання мезги. Водночас сік стане світлим, поверхня вкриється плівкою.

Тоді рідину треба обережно злити, а зернята кілька разів промити холодною перетвореною водою. Порожні екземпляри, що спливали на поверхню, рекомендується викинути.

Любомир КУЦІЙ

Городи українців атакують іспанські слимаки. Цей вид шкідників уже поширений практично по всій Європі, а у 1998 році був помічений і у США. А все завдяки торгівлі між країнами сільськогосподарською продукцією, зокрема салатом і капустою.

Захист від слимаків

Середні розміри слимака іспанського – 80–120 мм, але трапляються й гіганти: 150–200 мм. Забарвлення сильно варіюється від темно-коричневого чи бурого до яскраво-оранжевого. Вони ведуть переважно нічний спосіб життя, а вдень ховаються під ґрунками землі, між листям капусти тощо. Про те, що вони поруч, свідчить білувата рідина, яку молюски залишають на поверхні. Восени самичка в землі на глибині до 10 см може відкласти близько 500 яєць.

Головна небезпека рудих ненажер полягає у тому, що вони їдять практично все! «спанці» нищать картоплю, помідори, цибулю, часник, салат, огірки, капусту, перець, яблука, суніці, виноград. Вчені кажуть, що ці ненажерливі типи здатні згуби-

Яєчні рекордсмени

старішою у світі. У них – екзотична зовнішність. Їхнє тіло має струнку видовжено-циліндричну форму, трохи приплюснуте ззаду. Бігуни дуже високі, особливо англійська лінія, яку утримує Володимир Добровольський. Своєю хиткою ходом

із закладеними поперек крилами вони дещо нагадують пінгвінів. А порівняно зі звичайними качками здаються зовсім кумедними.

Та не лише заради краси розводить бігунів грабовецький господар. Одна з головних ознак цієї породи – феноменальна несучість. У середньому за рік качка дає 200 яєць.

На таку несучість птиці впливають правильні умови утримання, – каже пан Володимир. – Своїх пернатих підопічних годую меленим зерном пшениці, вівса та кукурудзи. Раз на тиждень пригощаю їх товченою вареною картоплею. Частіше давати її не варто, бо так можна качок загодувати і вони перестануть нестися. Влітку птицю краще виганяти на пасовище, але якщо його нема, то без проблем можна утримувати на подвір'ї. Головне, не забувати про зе-

лень і воду. Навесні добрим кормом для бігунів є люцерна. Восени – терті плоди кабачка і гарбуза. У холодну пору, коли несучість дещо знижується, даю качкам рибне борошно: одну столову ложку з чубком на кілограм основного корму. В таких пропорціях використовую і кормову добавку «Трикальцій фосфат». Ці препарати купую в ветеринарній аптеці. Щоб бігуни добре неслися, час до часу додаю в годівницю макуху та крейду. А взимку у пташнику обов'язково вмикаю освітлення, від якого теж залежить несучість качок».

Марія БЕЗКОРОВАЙНА

Зберігаємо жоржини

бані парафін і відразу кладе у холодну воду.

Нерідко використовують і такий спосіб зберігання жоржин: чисті, висушені бульби занурюють у глиняну бовтанку, що має консистенцію сметани. У бовтанку попередньо додають Фундазол – 5 г препарату на

1 л суміші. Бульби вмочують в такий спосіб, щоб шийка покрилася шаром глини, а верх пенька залишився чистим (оптимальна висота пенька – 5–7 см). Глина повинна покрити всі частини бульби тонким шаром. Потім бульби висушують і повторюють процедуру ще один-два рази. Підготовлені до зберігання жоржини поміщають у картонну коробку, стінки якої обкладають поліетиленовою плівкою. Бульби укладають у коробку і засипають торфом (з невеликою кількістю мідного купоросу) так, щоб пеньки виступали з торфу на 3–5 см. Коробку закривають і зберігають у приміщенні або погребі.

Дмитро ЖИВОГЛЯД

Любов, що зародилася в дитинстві

Безмежно закоханий у бджоларство Андрій Павлюк, який мешкає в Білобожниці, – людина молода й ініціативна. У свої 24 роки очолює «Об'єднання пасічників Чортківщини». Понад 60 членів згадуваної організації нині зареєструвалися, щоб організовано продавати мед та цілющі продукти бджільництва з дотриманням вимог стандартів і їх високої якості.

До речі, молода спілка уже робить упевнені кроки на цьому поприщі і пропонує бажаючим бджолопакети «Дадан» та «Українці», а також бджолосім'я за доступними цінами. Спілка, передусім, створена для захисту інтересів пасічників, особливо тоді, коли аграрії кроплять поля, а від цього гинуть бджолі. Серед завдань організації – планування розвитку бджільництва в районі, покращення медоносною бази, співпраця із сільгоспідприємствами.

Молодий пасічник запевняє: «Аграрії залежні від нас, оскільки запилення культур бджолами суттєво підвищує урожайність полів». Тож сам він активно популяризує бджільництво серед населення,

метно займався бджільництвом у 17 літ. І хоча відтоді успішно завершив студії у Тернопільському національному економічному університеті, а також у Прикарпатському національному університеті, де вивчав менеджмент організацій, пасіку вважає справою життя. Нині молодий бджолар має майже 40 вуликів, збираючи до 7 видів меду – травневий, з ріпаку, акації, соняшника, липи, гречки, а також з фацелі, яку сам завісає на орендованій землі.

Андрій безмежно закоханий у свою справу, постійно підвищує свій професіоналізм. Нещодавно заікавився медичним використанням продуктів бджільництва – апітерапією, досвід якої переймає у колег з Всеукраїнської та Івано-Франківської обласної спілок пасічників і Косівської об'єднання бджоларів «Карпатська Еко Пасіка».

Кредо Андрія Павлюка, до речі, не тільки пасічництво, але й успішного спортсмена, – впевнено йти до мети. Він переконує: «Хто хоче займатися бджільництвом, не повинен боятися труднощів, а має щиро любити цю благородну справу, вчитися і творити добро людям».

Оксана МИХАЙЛОК

Жирні плями виведе сіль

Свіжу жирну пляму треба посипати сіллю і обережно потерти. Можна це зробити за допомогою м'якої теплої губки. Змивати сіль треба кілька разів, поки пляма не зникне. Часто такі плями добре змиваються господарським милом.

Перед пранням плями від жиру рекомендують посипати тальком або крейдою, накрити промокальним папером і попросувати не дуже гарячою праскою. Під тканину теж краще покласти промокальний папір. Після цього пляму дочищають бензином або засобом для виведення плям. Можна також використовувати розчин – до 0,5 ч. л. кухонної солі додати 3 ст. л. нашатирного спирту. Наносити ці засоби краще ватною або білою ганчіркою.

Таким способом виводять плями від воску і парафіну, тільки після обробки праскою їх протирають денатурованим спиртом.

Зовняної тканини жирні плями ефективно виводити бензином.

Плями на плішті та оксамиті виводять спиртом або скипидаром. Але користуватися праскою тоді не можна.

ГОВОРИЛИ ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ

40-літній рубіж перетинає цьогоріч Милівецька школа І-ІІ ступенів на Чортківщині. Далекого 1978 року було здано в експлуатацію нове двоповерхове приміщення тодішньої восьмирічки на майже 195 учнів зі спортзалом, майстерню, ідальнею, бібліотекою та ін. До 2016 року заклад очолював його незмінний директор Богдан Львович Скрипник, заслужений працівник освіти, відмінник освіти України, який став молодим керівником у 28 років. Він брав безпосередню участь у будівництві, а потім дбав про матеріально-технічну базу школи, навчання і виховання дітей.

Цікаво, що в Милівцях школа була заснована ще у 1886 році. Тоді село належало до місцевої школи села Лисівці.

На підставі резолюції сейму 2 квітня 1892 року крайова шкільна рада прийняла рішення про зміну статусу філіальної школи в Милівцях на місцеву. У цей час була створена в селі шкільна місцева рада. Шкільна окружна рада в Заліщиках затвердила головою пана Кароля Герінгера, місцевого володаря. Проте він не сприяв розвитку школи в селі. Тоді громада 5 років збирала гроші на будівництво нової школи, діти ж навчалися в одній тісній та холодній кімнаті...

Та це – далека історія, а на сьогоднішній день...

СПОРТКАЛЕЙДОСКОП

Заслужена нічия гідних суперників

Минулого тижня у 13-му турі вищої ліги чемпіонату області беззапечний лідер – «Агрон-ОТГ» (с. Великі Гаї Тернопільського району) зіграв унічию з ФК «Козова» – 1:1. Для команди Романа Кордупеля нічия стала другою в сезоні, при цьому ще жодного разу «Агрон-ОТГ» не програв.

Матч розпочався доволі жваво. «Агронівці» захопили ініціативу і з перших хвилин впевнено контролювали м'яч. Щоправда все це робилося практично без гостроти. До небезпечних можна віднести моменти, які організували Дмитро Коник, Арсен Кривообедний, Тарас Червонецький та Микола Когут. Та все ж на 30-й хвилині Тарас Червонецький «розпечатав» ворота суперників і вивів «Агрон-ОТГ» уперед (0:1). Після голу ситуація не дуже змінилася. Гравці ФК «Козова» захищалися, а гості дещо збавили темп зустрічі. Хоча за тих п'ятнадцять хвилин, що залишалися до перерви, великогаївчани мали нагоду принаймні ще двічі мініяти рахунок. У першому випадку ситуацію врятував воротар ФК «Козова» Андрій Северин після прострілу Віктора Ковалика, а в

Тренер, який знає собі ціну

Легендарний у минулому гравець київського «Динамо», а нині вже не менш знаний футбольний наставник Сергій Ребров за доволі короткий період тренерської кар'єри зумів не лише добитися вагомих успіхів з командами, які очолював, а й набув слави принципового, неординарного і не дешевого фахівця, який знає собі ціну...

Ребров очолив «Динамо» в 2014 році після відставки Олега Блохіна і разом з командою по два рази виграв чемпіонат та Кубок, а також Суперкубок України. У сезоні-2014/15 його підопічні дійшли до чвертьфіналу Ліги Європи, а в сезоні 2015/16 – до 1/8 фіналу Ліги чемпіонів. Здавалося, з такими показниками молодий і амбітний наставник міг і надалі плідно продовжувати працювати у колективі. Але принципова та самостійна позиція тренера, мабуть, не завжди збігалася із планами керівництва клубу і, як наслідок, 1 червня 2017 року Ребров завершив роботу на посаді наставника київського «Динамо» фактично після закінчення терміну контракту. Сергій Ребров після матчу завершального 32-го туру чемпіонату України проти «Чорноморця» підтвердив, що залишає свій пост. Контракт 42-річного фахівця з «Динамо» закінчувався влітку, але сторони прийняли рішення не продовжувати співпрацю. Після нього, як відомо, новим наставником динамівців став Олександр Хацкевич.

Натомість і Ребров, мабуть, не без гарантій на працевлаштування залишав рідний клуб, оскільки не минуло й місяця, як він очолив іншу доволі солідну команду. Український тренер офіційно став наставником «Аль-Ахлі» з Саудівської Аравії вже укінці червня минулого року. Контракт із клубом був підписаний на два роки за схемою «1+1», але і цього разу амбіційний фахівець не дотримувався до завершення обумовленого терміну. Як відомо, принаймні він не хотів його продовження наступного року. У підсумку, можна так сказати, позиція керівництва клубу збіглася з бажанням тренера. Водночас зазначимо, що за цей короткий

період роботи під керівництвом Реброва «Аль-Ахлі» посів друге місце у чемпіонаті Саудівської Аравії, відставши від лідера «Аль-Хіляля» на одне очко, а також вийшов в 1/16 Ліги чемпіонів Азії, зайнявши перший рядок на груповому етапі.

Деякий час він відпочивав, а відтак почали надходити пропозиції від різних клубів, здебільшого закордонних. Наприклад, неодноразово повідомлялося, що Реброва «сватають» у польську «Легію». Та пізніше була інформація, що український тренер не очолить варшавський колектив, оскільки його запити із зарплатні є занадто великими для клубу. А найбільш реальні переговори щодо працевлаштування Реброва припадають на серпень, коли ним серйозно зацікавився знаний угорський клуб «Ференцварош». За інформацією медіа, український фахівець спеціально їздив у столицю Угорщини Будапешт, неодноразово консультувався з приводу своєї майбутньої роботи. Як повідомляли ЗМІ, сторони могли і не домовитися про співпрацю, передусім, через фінансові питання. І лише у третій декаді серпня надійшла, нарешті, офіційна інформація про те, що колишній

ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОЇ ОСВІТИ

У Раю закрили школу, а в Лісниках обвалилося горище...

1 вересня розпочався новий навчальний рік, який покликав за парти 108,7 тисяч учнів Тернопільщини. Навчаються вони у 727 денних навчальних закладах. Учні декотрих населених пунктів, щоправда, змушені сідати за парти не у звичних стінах рідної альма-матер, а в інших школах, пристосовуючись до вимог освітньої реформи і фінансових можливостей територіальних громад.

Якщо точніше, то через економічну недоцільність і малу кількість учнів, цього року органи виконавчої влади та місцевого самоврядування області вирішили ліквідувати 11 освітніх закладів, здебільшого початкових шкіл, повідомила начальниця обласного управління освіти Ольга Хома. Серед ліквідованих і Доброводівський районний комунальний технічний ліцей ім. Олександра Смакули, що у Збаразькому районі. Він був єдиним сільським закладом у нашому краї із таким статусом. Окрім тих, які закрили, ще шістьом понижено ступінь. Така кількість ліквідованих шкіл, очевидно, не є межею і в майбутньому задля економії коштів місцевих громад закриватимуться й інші малокомплектні школи.

З-поміж інших, не пішли до рідної школи цього року й учні сіл Лісники, Рай, Підлісне, Комарівка, Рибники, що на Бережанщині. Припинили діяльність початкові школи через зменшення контингенту учнів (менше 25 учнів). Для таких шкіл формула розподілу освітньої субвенції інша, з меншим фінансуванням держави. Тому після розгляду пропозицій

постійних бюджетних та освітніх комісій засновники – Бережанська міська та районна ради прийняли рішення про закриття навчальних закладів. Прохання батьків, учителів та дітей не закривати початкові

школи не допомогли. Депутати керувалися власними аргументами і пояснення у рішенні про ліквідацію закладів чітке: «з метою приведення освітньої мережі у відповідність до вимог законодавства та у зв'язку зі скороченням кількості учнів».

«На сьогодні учнів ліквідованих шкіл довозять шкільним автобусом до освітніх закладів Бережан, яких у місті чотири», – пояснив заступник Бережанського міського голови Олег Захарків. Він же розповів, що особисто нічого не має проти функціонування шкіл у згаданих селах і свого часу, як депутат, допомагав, зокрема, у Лісниках, ремонтувати приміщення школи. Але так склалося, що початкові школи у Раю

та Лісниках обходилися міському бюджету найдорожче з усіх. Торік на утримання одного учня, для прикладу, по Лісниківській ЗОШ І ст., виділялося 25796 гривень, тоді як загалом по місту навчання одного

учня обходилось у 9000 гривень. Відсутність гарячого харчування, спортивних залів, занять у гуртках також зіграли важливу роль у прийнятті непопулярних рішень.

– При теперішньому бюджеті, – пояснив Олег Мирославович, – ми мали б утримувати не чотири школи, а дві і звільнити не менше 43 ставок педагогічних працівників. Проте шукаємо шляхи вирішення цих проблем.

Водночас батьки учнів закритих шкіл незадоволені ситуацією, що склалася. Вони кажуть, що теж вкладали власні кошти у ремонт навчальних приміщень. І тут їхнім дітям було комфортно. Ближче їм було також добиратися до навчаль-

них закладів, а тепер, хоч і недалеко, але школярі змушені доїжджати. Також на противагу поширеній думці, що навчання малої кількості дітей у класі є неякісним, вони наводять протилежні факти, що 5–10 учнів навпаки легше навчити, ніж 25–30. І серед малої кількості учнів є діти, які закінчили навчання з похвальними листами і сьогодні у бережанських школах абсолютно не відстають від міських школярів.

Незадоволені закриттям шкіл і їхні працівники, адже, у зв'язку із відсутністю вільних вакансій не всі вони працевлаштовані. Наприклад, колишній завідувач Лісниківської школи Наталія Кучер, яка пропрацювала на цій посаді 6 років та має 13 років педстажу роботи, з 1 вересня нинішнього року стоїть на обліку у центрі зайнятості після того, як відмовилася від посади вихователя, який супроводжує дітей у шкільному автобусі. Цього року Лісниківська школа мала б відзначити 25-ту річницю з дня її другого відкриття. Проте, не склалося. А впевненості депутатам у тому, що вони прийняли правильне рішення додає і тепер уже аварійний стан шкільного приміщення. Так, у липні в одному із класів обвалилося горищне дерев'яне перекриття. Незалежна експертна комісія визнала приміщення навчального закладу непридатним до використання. «На ремонт колишньої школи необхідно більше мільйона гривень», – повідомив Олег Захарків. – Чи ремонтуватимуть приміщення для подальшого іншого призначення, вирішуватимуть знову депутати. А наразі маємо те, що маємо».

Любов ТИМЧУК

У ВІЛЬНУ ХВИЛИНУ

Сканворд «ШКОЛА»									
МАТЕРІАЛ ДЛЯ ПОКРІВЛІ	ЗІМА, ВЕСІНЬ, ЛІТО, ОСІНЬ, ЗІМА	РОБІН-ЗОН ...	ЗГАДКА	НАЙДАВНІШИЙ ТИТУЛ В АНГЛІЇ	ТЕ, ЧИМ ГОДУЮТЬ ТВАРИН				
ЛЕГЕНДАРНИЙ БОКСЕР, США	ТВАРИНА ХОДЖІ НАСРЕДІ ДІНА	ЕЛЕМЕНТ КОМПОЗИЦІЇ ВИШИВКИ	ЗЕЛЕНИЙ ПАТІН ЦИБУЛІ		ВЕЛИКА НЕОТЕРУЙНА ЗМІЯ				
МОРСЬКИЙ ДЕСЯТИГОДИЙ РАК	БУДИНОК, ДЕ ЗДОБУВАЮТЬ ЗНАННЯ	ПІЛКИ ДЕРЕВА З ЛИСТЯМ	НАСМІХАННЯ	ІСТОРІЧНІ ПЕРЕКАЗИ	БОГІНЯ КРАСИ У СЛОВ'ЯН				
НАД РІЧКОЮ І В АВТОМОБІЛІ		ВИТКА РОСЛИНА ТРОПІКІВ	НАЙКРАЩІЙ ВАРІАНТ						
СТОЛИЦЯ КАНАДИ	ОРАНТА	ТРАНСПОРТ ІНОПЛАНЕТЯН	КЛЕЙ ДЛЯ ПАПЕРУ						
			СУСІДКА МЕКСИКИ						

Відповіді на сканворд, опублікований у «СГ» 12 вересня 2018 р.

По горизонталі: Індик. Алєн. Явір. Рак. Указ. Вересень. Яма. Ярд. Остан. Низ. Есе. Херсон. Рів. **По вертикалі:** Юнга. Шия. Маруся. Князь. Кварта. Квас. Кернер. Анди. Море. Тис. Пен. Зів.

СМІЙТЕСЯ НА ЗДОРОВ'Я

На обурене питання вчителя: «А ти голову дома не забув?» син різника з єхидною посмішкою поліз у портфель...

– Щоби завтра привів до мене свого батька. Вовочка: – Ага, авжеж. Я вже до однієї такої привів. То вже рік не можу назад забрати.

Петрику розв'язи задачку: – Ти маєш шість яблук. Якщо ти віддаси половину брату, скільки залишиться? – П'ять із половиною.

Ярослав МАРМАШ

СПРАВА УСЬОГО ЖИТТЯ

ДИВО З КОРАЛОВИХ РИФІВ
САРМАТСЬКОГО МОРЯ

Майже щодня ми зустрічаємо творців див, не здогадуючись про це. І там, де звичай бачимо звичайну людину, може бути яскрава особистість, яка вражає своїм блискучим талантом. До таких належить і директор всевітньовідомого природного заповідника «Медобори», що у Гримайлові Гусятинського району, Михайло Музика. Михайло Ярославич у дива не вірить, але глянувши на мене, змовницьки сказав:

– Багато незнаних див приховує українська земля. Одним з найбільших для мене є заповідник «Медобори». Ми подавали документи в оргкомітет з визначення чудес України і увійшли до ста претендентів на звання «Сім чудес України». Двадцять вісім років вивчаємо ці медові бори, що дали назву нашим Товтрам, а ще скільки цікавого й невідомого через брак коштів.

Зараз у заповіднику близько вісімдесяти природоохоронців, а було б й понад сотню. Михайло Музика – «батько» цього закладу, бо починав справу з нуля. Тож здається, тут немає такої ділянки, яку б не відчував серцем.

– Заповідник «Медобори» ми створили у 1990 році не на голому місці. Ця територія ще у 1910 році була під охороною. Граф Федорович організував тут дві резервації, які проіснували до 1939 року. На його запрошення сюди приїжджа-

ли відомі вчені з різних куточків Європи та Америки.

Унікальне місце планетарного масштабу
– *Тепер сюди з'їжджаються вчені?*

– У наші обов'язки входить охоронна діяльність і наукові дослідження. Тому міжнародні науково-практичні конференції дуже потрібні. Майже два десятиліття тісно співпрацюємо з польськими колегами з Ойцовського Парку Народового. Нам є чого в них повчитися. Територія їхнього парку – дві тисячі гектарів. Невдавно вони при підтримці держави вибудували музей з кошторисом, у перекладі на гривні, за 17 млн. А нам зараз суцільно видрукувати навіть тези конференції. Чомусь «похолодало» на заповідному поприщі. В'яжемо у проблемах замість того, щоби займатися цікавою і потрібною

роботою. Адже наші Медобори – унікальне місце планетарного масштабу. І не тільки тому, що гори 20 мільйонів років тому виростили коралових рифів Сарматського моря, а й тому, що на їх схилах ростуть квіти й трави, яких немає більше ніде у світі. Скажімо, тільки в нас росте шивережія подільська,

яка є реліктом світового значення. Це ж природне надбання України! А ми не можемо зробити точніші дослідження про особливості тваринного і рослинного світу, бо немає сучасного обладнання, лабораторії, транспорту.

Однак власними силами робимо те, що нам під силу. Свого часу

лише за півроку будиночок лісництва перебудували у цю розкішну двоповерхову споруду, в якій тепер знаходиться наш офіс з музеєм природи.

– **З вашими знаннями і званням кандидата наук, з любов'ю до природи, ви могли б давно стати гордістю будь-якого**

столичного чи й закордонного вишу...

– Мені пропонували і серйозні посади, і великі зарплати, але до лісу я прикипав душою. Україна відбулася. І їй потрібні віддані люди там, де вони можуть щось зробити для її розвитку. Я вважаю, що моє місце тільки тут.

Віра і надія – це наші крила

– **Михайле Ярославичу, а якби була нагода, що б ви написали собі, тодішньому сімнадцятирічному хлопцеві, котрий обрав фах лісника, чи тому 22-річному, який став перед нелегким вибором життя і смерті?**

– Написав би, що він не розминувся з долею, свідомо вибрав справу свого життя. Ліс – це особлива краса, особливий аромат професії... Але головне, що пропис би в Бога, щоби той хлопець не став калікою. Це життя нелегке, а з кожним роком стає важче.

Дуже дякую Всевишньому, що я потрапив у цей чудовий колектив. Це моє дітище, мрія, сенс життя. А тому хлопцеві (собі 22-річному), коли спіткала хвороба, навіть не кажи, що написав би. Похвалив би, що він усе витримав. Бо власти у відчай не дозволили не тільки рідні, а й друзі та колектив. Завжди молюся за тодішнього начальника облуправління лісового господарства світлої пам'яті Миколу Зубанюка. Коли мені робили операції, він, підбадьорюючи, сказав: «Заживе – виходиш на роботу». Калік багато, але інвалідний візок – це велика проблема, особливо в селі. Мене тримав колектив, професія і сім'я. Мав би гріх, якби я жалівся на долю.

– **Що вам додає оптимізму у житті?**

Ваше здоров'я

Час для кави

Найкраще пити каву з 10:00 по 12:00 і з 14:00 по 17:00 год.

Чимало людей розпочинає ранок з філіжанки запашної кави, адже напій допомагає пробудитися і чудово бадьорить. Але через ранкове споживання може виникнути кавова залежність.

Якщо людина п'є каву рано-вранці, то саме у ранкові години вміст гормону бадьорості у крові і без кофеїну високий. Через це організм заміноватиме природний приплив сил через кортизол на штучний. Тому, найімовірніше, у вас розвиватиметься залежність, адже організм звикне до зовнішніх стимуляторів і вироблятиме значно менше кортизолу. Згодом може з'явитися відчуття млявості і через це кави захочеться пити більше. Але це буде не дуже ефективно, бо невдовзі організм перестане реагувати на кофеїновий стимулятор так, як раніше.

Тож зі слів фахівців, найкраще пити каву з 10:00 по 12:00 і з 14:00 по 17:00 год. Після 17:00 кофеїн може вже негативно впливати на сон.

Лікують трави

Допоможе лопух
Харчову алергію народна медицина радить лікувати звичайним лопухом. Кілька помитих листків прокрутити через м'ясорубку і вичавити сік крізь марлю. До 0,5 л отриманого соку додати 100 мл горілки.

Пити по 1 ст. л. тричі на день за півгодини до їди. Результат стане помітним уже після першого тижня приймання – шкіра стане чистішою.

Сили відновити листя горобини

Коли відчуваєте втому, приготуйте чай із листя горобини:

Духмяні та корисні

Великою цілющою силою володіють чорнобривці. У народній медицині водний настій квіток у давнину застосовували як сечогінний, потогінний та протилісний засіб. Пили чай з чорнобривців для лікування діареї та шлункових кольок. Мексиканські індіанці використовували настоянки чорнобривців для посилення лактації в матерів-годувальниць, полегшення ревматичного болю. А в Індії соком свіжовичавленого листа рослини лікували екзему.

Корисні властивості цієї рослини підтверджують і сучасні дослідження. Було виявлено, що чорнобривці допомагають вилікувати печінку й нирки, а в разі запальних процесів – знімають біль. Настої чорнобривців поліпшують обмін речовин. На початковій стадії цукрового діабету вони здатні знизити кількість цукру в крові, позитивно впливаючи на підшлункову залозу. У квітках цієї рослини містяться каротиніди, які знижують ризик розвитку катаракти. До того ж приємний аромат чорнобривців підніме настрій та зніме нервову напругу. Проте слід бути обережним з кількістю їх застосування, позаяк квіти й

особливо листя багаті на ефірні олії, тому великі дозування годяться не для всіх.

✿ **Для профілактики гінекологічних захворювань** потрібно взяти одну квітку чорнобривців, залити 1 склянкою окропу й приймати по 0,25 склянки 4 рази на день. Для лікування готують такий відвар: 3 квітки разом зі стеблінками залити 400 мл гарячої води, кип'ятити 5 хвилин, охолодити до кімнатної температури й процідити. Приймати тричі на день до їди. Залежно від ступеня захворювання, приймати за схемою: 21 день – приймання, 7 днів – перерва, курс лікування триває 2–3 місяці.

✿ **У разі нежиття й гаймориту** добре робити такі інгаляції: заварний півлітровий чайник ошпарити, 5 бутонів чорнобривців залити окропом так, щоб вода доходила до нижньої основи носика. Обгорнути чайник рушником. Через 5 хвилин вдихати повітря з носика ротом, видихати носом. Коли ніс починає вільно дихати, то робити вдих носом, видих – ротом.

✿ **Олія чорнобривців лікує рани та опіки.** Щоб приготувати засіб, потрібно подрібнені квітки залити олією 1:1 на ніч, а вранці потримати на водяній парі 30 хвилин за температури 60–70 градусів. Цю олію вико-

ристовують і в разі запалення дихальних шляхів, зокрема, бронхіту.

✿ Ванни з відваром чорнобривців **заспокоюють нервову систему**, допомагають у стресових ситуаціях, знімають занепокоєння, відновлюють душевну рівновагу.

✿ Завдяки седативним властивостям чорнобривці **сприяють зниженню артеріального тиску**. Слід подрібнити та змішати порівну квітки календули, чорнобривців, перцевої м'яти, залити 1 ст. л. з гіркою збору 1 склянкою окропу й залишити на 10–15 хвилин. Після цього процідити й додати 1 ч. л. меду. Випити за півгодини до їди. Приймати щодня.

✿ **Поліпшити обмін речовин та оздоровити печінку** допоможе такий рецепт: 5 квіток чорнобривців залити 1 л перевареної води, кип'ятити 3 хвилини на слабкому вогні, процідити. Приймати по 250 мл до їди вранці й увечері. Курс лікування – 1 місяць, потім потрібно зробити тижневу перерву й повторити курс. Відвар можна використовувати й для зовнішнього застосування (як примочки) у разі шкірних захворювань.

Олена СІДОР

Процідити. Пити по 50 мл чотири рази на день.

Зцілить пастернак
Стенокардію, яку в народі називають «грудною жабою», здавна лікували пастернаком.

✿ 1 ч. л. подрібненого насіння слід залити склянкою (200 мл) окропу та настоювати 40 хвилин у щільно закритому посуді. Процідивши, пити по 50 мл чотири рази на день (за 15–20 хвилин до їди).

✿ 1 ст. л. подрібненого листа пастернаку запарити 200 мл окропу й витримувати 40 хвилин. Вживати по 50 мл чотири рази на добу за 15–20 хвилин до їди.

Ласощі для серця

Споживання шоколаду скорочує ризик серцево-судинних захворювань

Вчені запевняють, що помірковане споживання шоколаду (не більше трьох плиток на місяць) скорочує ризик серцево-судинних захворювань на 13 %. Природні фенольні сполуки флавоноїдів, що містяться у шоколаді, покращують стан судин та зменшують запалення.

Але не варто ним зловживати, адже складові шоколаду, зокрема, цукор та жир, більше шкодять, ніж допомагають. У людей, що споживають шоколад щоденно, ризик серцевих захворювань зростає на 17%.

– Я вважаю, шоколад є важливим джерелом флавоноїдів, які зменшують запалення та збільшують «корисний» холестерол, – зазначив провідний дослідник, доктор Чайакріт Кріттанавонг з Нью-Йорка.

На його думку, найбільш корисним є чорний шоколад, адже він містить найбільше флавоноїдів та найменше цукру.

Після літнього відпочинку буває важко повернутися до повноцінного сну. Чекати, поки вас «вимкне» від втоми, не варто – запевняє міністр охорони здоров'я Уляна Супрун і пропонує на своїй фейсбук-сторінці корисні поради, які допоможуть заснути швидше.

Готуйте очі до сну заздалегідь. Надмірна кількість світла може негативно впливати на якість сну. Адже світло будь-якого типу пригнічує вироблення гормону мелатоніну, який сприяє здоровому сну. Найбільш сильну дію мають сині світлові хвилі. Тому намагайтеся не дивитися телевизор чи гортати новини на вашому гаджеті безпосередньо перед сном.

Послухайте класичну музику. Класична музика або будь-яка музика, яка має повільний ритм від 60 до 80 ударів на хвилину, допомагає швидше заснути. Слухати

Порятунок від безсоння

візуалізували. **Зіграйте кінцівки.** Ви можете одягнути шкарпетки або ж зробити теплу ванну для ніг. Це буде своєрідним снодійним.

Стежте за раціоном. Уникайте кофеїну за шість годин до сну, алкоголю – за чотири години до сну та великої кількості їжі перед сном. Куріння також може впливати негативно на якість сну та швидкість засинання.

Почитайте книгу. Це чудовий прийом, який допоможе відчутти сонливість. Краще читати друковану книжку, аніж на телефоні чи іншому гаджеті. Додаткове світло не сприятиме швидкому засинанню.

– Щоб привести людину до тям, варто дати їй по-нюхати ватку з нашатирним спиртом або оцтом, можна злегка поплескати по щоках, але не бити, – каже Леся Гораль.

– Якщо людина не опритомніла, то слід негайно викликати «швидку». До приїзду спеціалістів потрібно покласти потерпілого на тверду поверхню і забезпечити доступ повітря. Голова повинна бути на рівні тулуба, щоб підсилити кровообіг в мозковій частині. Ногам краще надати дещо підвищене положення. Ремінь і комір необхідно послабити. У жодному разі не можна давати людині пити чи їсти. Також слід перевірити її реакцію на голос і дотик. Потрібно щось сказати і стежити, чи потерпілий реагує на звуки, або ж просто торкнутися його. Якщо нема жодної реакції, то необхідно відхилити голову назад, щоб звільнити дихальні шляхи. Однак, якщо є підозра на травми шийного відділу хребта, то цього робити не можна. Відтак треба перевірити дихання потерпілого. Тримуючи одну руку на його чолі, іншу поставити на сонячне сплетіння і нахилитися вухом до обличчя. Якщо за десять секунд людина вдихнула один раз, то це неефективне дихання і вважається, що воно відсутнє. Якщо ж за цей час потерпілий вдихнув два–п'ять разів, то це є нормальним диханням. Відтак його треба повернути на бік. За відсутності дихання і зупинки серця потрібно проводити серцево-легеневу реанімацію.

Головною причиною непритомності, за словами медика, є недостатність кровообігу в головному мозку. Переважно непритомність виникає в ослаблених людей, які нещодавно перенесли інфекційне або інше захворювання. Нерідко такий стан трапляється у жінок на ранній стадії вагітності. До непритомності може призвести несподіваний перепад, хвилювання, втрата крові, тепловий або сонячний удар, больовий шок. Такою б не була причина непритомності, вкрай важливо

– Віра в те, що Україна буде багата і вільна, самодостатня і рівна з передовими країнами світу. Їй ще немає тридцяти. Це і для людини не вік, а для держави і поготиб. Нам би хотілося, щоби зміни на краще були швидшими. А так не буває. Ще треба трохи потерпіти. Віра і надія – це наші крила. І, звичайно ж, праця на її благо.

А ще моя опора, успіх і найбільше досягнення життя – троє дітей: Ірина, Ярослав і Тарас. А тепер у «групі підтримки» внучата – Наталочка і Андрійко. Є надбання і дослідження у заповіднику. Приємно, що там моя частка душі, серця і розуму. Неможливо все задумане зробити одночасно, завжди хочеться більше. Бачите, які голубі ялини виросли? А садили малесенькі деревця. Масем дуба, який виріс із жолудів першого в Україні «живого» пам'ятника Т. Г. Шевченкові, посадженого у Полтаві в час перепиховання поета. Тепер можемо поділитися його плодами. А коли вище піднімаюся, то оком осягаю всі дев'ять з половиною гектарів заповідника «Медобори»... Дуже хочеться, щоб усі ми були міцними, твердими, здоровими і держава міцно стояла на своїх ногах. Переконалий, що так і буде, – каже Михайло Ярославич.

...3 господарем лісового царства ми тепло попросилися. Я пошкодувала, що не була тут уже кілька років. І вже кілька днів мене не відпускає думка, що дива таки поруч. Щоб їх створити, не варто братися за вирішення усіх проблем на землі. Можна просто чесно і самовіддано робити свою справу, яку тобі довірила доля, як це, зрештою, робить безмежно закоханий у природу Михайло Музика.

Людмила ОСТРОВСЬКА

Кожна секунда дорога

Мабуть, кожному з нас траплялося бути свідком, як на вулиці, в транспорті чи приміщенні людина непритомніє. Побачивши це, дуже часто ми розгублюємося. Тому, що не вміємо надавати першу домедичну допомогу. А саме це нерідко може врятувати потерпілому життя, запевняють фахівці.

– Переважно непритомність не виникає раптово, – пояснює фельдшер виїзної бригади екстреної невідкладної медичної допомоги Леся Гораль. – Найчастіше організм людини подає перші ознаки у вигляді запаморочення, нудоти, дзвону у вухах, різкої слабості, помутніння в очах, холодного поту та оніміння кінцівок. Людина блідне, артеріальний тиск знижується, а пульс слабшає. Після чого очі закриваються, зникає тону м'язів і людина падає.

Марія ІЛИК

ПОНЕДІЛОК, 24 вересня

UA: Перший
6.00 М/с "Гон"
6.30, 7.00, 8.00, 9.00, 9.25, 13.00, 15.00, 21.00, 3.00 Новини
6.35, 7.05, 8.05, 9.05 Доброго ранку, Країно!
9.30, 11.50, 1.00, 4.00 Погода
9.40 Т/с "Еліза"
11.20 Телероздаж
12.00 Д/с "Смаки культур"
13.10, 14.30 РадіоДень
13.35 Енеїда
14.05 Д/с "Гордість світу"
15.10, 1.30 Фольк-музик
16.15 Відкрий Україну з Суспільним
16.55 Д/с "Дивовижні міста світу"
18.00, 0.10 Інформаційна година
19.00 Перший на селі
19.20, 23.40 Своя земля
19.25 Д/с "Світ дикої природи"
20.30 Наші гроші
21.25, 3.20 Новини. Спорт
21.45 Д/с "Як працюють машини"
22.40 Д/с "1000 днів для планети"
22.40 Д/с "1000 днів для планети"
1.10, 4.05 #MyLove з Любою Морозовою
1.35 Розскречена історія
2.30 Складна розмова
3.40 Тема дня
5.35 Д/с "Спільноти тварин"

Канал "1+1"
6.30, 7.10, 8.10, 9.10 Сніданок з "1+1"
7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 16.45, 19.30, 0.45, 5.30 ТСН
9.30 Чотири весілля
11.00, 12.20 Одруження наосліп
13.15, 14.30 Мінюю жінку
15.45 Сімейні мелодрами
17.10 Т/с "Величне століття. Нова Володарка"
19.20 Секретні матеріали
20.20 Чистопелюс
20.30 Х/ф "Школа. Недитячі ігри"
21.30 #ШоуОри
22.30, 0.50 Танці з зірками
2.00 Клініка

Інтер
3.15, 2.35 Щоденник вагітної
3.55, 18.00, 19.00 Стосується кожного
4.45 Тор Shop
5.15 Вдалий проєкт
6.15, 0.00 "Спідство вели...", з Л. Каневським
7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 17.40 Новини
7.10, 8.10, 9.20 Ранок з Інтером
10.00 Х/ф "Покли мене в далечні світли"
12.25 Т/с "Птах у клітці"
16.00 Чакай на мене, Україно
20.00 Подорожі
20.40 Т/с "Заборонене кохання"
1.45 "Подорожі" - "Час"

ІСТV
4.10 Скарб нації
4.20 Еврика!
4.25 Служба розшуку дітей
4.35 Т/с "Віддін 44"
5.45 Факти. Ранок
6.30 Факти тижня. 100 хвилин з О. Соколовую
8.45 Факти. Ранок
9.15, 19.20 Надзвичайні новини з К. Стогнієм
9.20 Надзвичайні новини. Підсумки з К. Стогнієм
10.15 Антисомбі
11.30 Не дай себе ошукати!
12.35, 13.20 Х/ф "Чорний яструб"
12.45, 15.45 Факти. День
16.20 Х/ф "Останній мисливець на відьом"
18.45, 21.10 Факти. Вечір
20.20 Прованс!
21.30 Т/с "Папаньки"
22.40 Свобода слова
0.50 Х/ф "Десять з половиною балів", 1-2 с

5 канал
6.00, 9.45, 21.40 Час-Тіме
6.30 Огляд преси
6.50, 8.00, 17.00 Час новин. Київ
6.30, 8.35 Огляд преси
6.50, 17.00 Час новин. Київ
7.00, 8.00, 9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 18.00, 19.00, 21.00, 23.00, 0.00, 1.00, 2.00, 3.00, 4.00, 5.00 Час новин
7.10, 8.10, 21.25, 0.15 Актуально: Економіка. Політика. Соціум
7.30 Код успіху
7.50 Бувальний стандарт
7.55, 8.55, 9.40, 10.55, 13.55, 14.55, 16.55, 17.55, 22.55, 0.10, 1.10 Погода на курортах
7.55, 8.55, 9.40, 10.55, 13.55, 14.55, 16.55, 17.55, 22.55, 0.30, 1.10 Погода на курортах
9.15, 13.35 Про війсьکو
9.25, 17.45 Час громади
10.10, 11.10, 12.30 Трансляції суспільно-політичних подій
10.10, 11.10, 12.30 Трансляції суспільно-політичних подій
13.10 Акцент
13.10 Кендзур
15.30, 16.10 Інформаційний день
17.10, 18.20, 19.25 Інформаційний вечір
19.50 Дзеркало історії
22.00 БлогПост
23.10 За Чай.com
0.40, 5.40 Хроніка дня
1.15, 4.35, 5.15 Машина часу
2.10 Нова Гіра. Донбасу
3.15 Кіно з Я. Соколовую
4.10 Феврія мандрів
3.15 Кіно з Я. Соколовую

СТБ
5.00, 15.30 Все буде добре!
6.55 Х/ф "Рік Золоті риби"
9.10 Х/ф "Уроки заваблвання"
11.05 Т/с "Анатомія Грей"
13.00 Битва екстрасенсів
17.30, 22.00 Вікна-Новини
18.00 Т/с "Коли ми вдома?"
20.22 Один за всіх

ТРК «Україна»
6.30, 7.10, 8.15 Ранок з Україною
7.00, 8.00, 9.00, 15.00, 19.00, 23.00 Сьогодні
9.30 Зоряний шлях. Новий сезон
10.30 Реальна містика. Новий сезон
12.30, 4.30 Агенти справедливості 5
14.30, 15.30 Т/с "Жіночий лікар 3"
19.45 Говорить Україна
21.00 Т/с "У минулого в боргу", 11 і 12 с
23.30, 2.00 Т/с "CSI: Маммі"
1.30 Телемагазин
2.50 Реальна містика

ENTER-ФІЛЬМ
11.20 Х/ф "Ганцирист диско"
14.00 Т/с "Територія краси"
15.50 Х/ф "Ключі від неба"
17.15 Х/ф "Вантаж без маркування"
19.00, 2.05 Т/с "Комісар Рекс"
21.00 Т/с "Розслідування Мердока"
23.00 Х/ф "Сім старих і одна дівчина"

ТВ-4
06.00 Т.с. «Серцю не накажеш» +16
06.45 Бадьорний ранок
07.00 Провінційні вісті. Тиждень
08.00 Вікно в Америку
08.30 Єдина країна
09.15 Бадьорний ранок
09.30 Справжня ціна
09.45 Про кіно
09.55 Добрі традиції
10.00 Т.с. «Серцю не накажеш» +16
10.00 Т.с. «Серцю не накажеш» +16
10.45 Бадьорний ранок
11.00 Дитяча година
11.00 Дитяча година
12.10 Дитячі ігри
12.15 Про кіно
12.30 Євромакс
13.00 Хіт-парад
14.00 Х.ф. «Мільярдер»
16.00 Провінційні вісті
16.10 Дитяча година
16.10 Дитяча година
18.00 Т.с. «Серцю не накажеш» +16
18.00 Т.с. «Серцю не накажеш» +16
19.00 ТНЕУ - калейдоскоп подій
20.30 Єдина країна
21.00 Наші вітання
21.30 Сільський календар
22.00 Провінційні вісті
22.35 Добрі традиції
22.40 Х.ф. «Містерві» +16
00.15 Час-Тайм
00.30 Провінційні вісті

ТТБ
7.00. «Файний ранок»
9.00. «Енеїда»
9.52 Реклама
9.55 Анонси
13.30. «Новини»
13.40. «Поза рамками»
14.06 Реклама
14.09 Соціальна реклама
14.10 РадіоДень, «Модуль знань»
14.50. «Світло»
15.42 Реклама
15.45. «Едега. Лайфакі з української мови»
16.05 Реклама
16.08 Док.фільм
17.00. «Новини»
17.10. «Дю страйв»
17.36 Док.фільм
18.28 Реклама
18.31 Д/с. «Смаки культур»
18.57 Реклама
19.00. «Новини»
19.20 Реклама
19.22. «Тема дня»
19.48 Д/с. «Тасмiницi пiвдoгoнoгo свiту»
20.40. «Новини»

ВІВТОРОК, 25 вересня

UA: Перший
6.00 М/с "Гон"
6.30, 7.00, 8.00, 9.00, 9.25, 13.00, 15.00, 21.00, 3.00 Новини
6.35, 7.05, 8.05, 9.05 Доброго ранку, Країно!
9.30, 11.50, 15.10, 16.40, 1.00, 4.00 Погода
9.40 Т/с "Еліза"
11.20 Телероздаж
12.00 Д/с "Смаки культур", 7 с
13.10, 14.30 РадіоДень
13.35 Енеїда
14.05 Д/с "Гордість світу"
15.20 Т/с "Галерея Вельвет"
16.55 Д/с "Дивовижні міста світу"
18.00, 0.10 Інформаційна година
19.00 Перший на селі
19.25 Д/с "Світ дикої природи"
20.30 Наші гроші
21.25, 3.20 Новини. Спорт
21.45 Д/с "Як працюють машини"
22.40 Д/с "1000 днів для планети"
22.40 Перша шпальта
1.10, 4.05 #KinoWALL з С. Тримбачем
1.35 Розскречена історія
2.30 Складна розмова
3.40 Тема дня
4.30 Фольк-музик
5.35 Д/с "Спільноти тварин"

Канал "1+1"
6.30, 7.10, 8.10, 9.10 Сніданок з "1+1"
7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 16.45, 19.30, 0.45, 5.30 ТСН
9.30 Чотири весілля
11.00, 12.20 Одруження наосліп
13.15, 14.30 Мінюю жінку
15.45 Сімейні мелодрами
17.10 Т/с "Величне століття. Нова Володарка"
19.20 Секретні матеріали
20.20 Чистопелюс
20.30 Х/ф "Школа. Недитячі ігри"
21.30 Король десертів
23.30, 0.50 Х/ф "Піраміда"
2.30, 0.50 Х/ф "Пришестя диявола"
1.40 Клініка

Інтер
4.45 Тор Shop
5.15, 1.45 "Подорожі" - "Час"
6.05 М/ф
6.15, 0.00 "Спідство вели...", з Л. Каневським
7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 17.40 Новини
7.10, 8.10, 9.20 Ранок з Інтером
10.00, 12.25, 20.40 Т/с "Заборонене кохання"
12.30 Х/ф "Погана сусідка"
14.50, 15.45, 16.45 Речдок
18.00, 19.00, 3.55 Стосується кожного
20.00 Подорожі
2.35 Щоденник вагітної

ІСТV
4.10 Факти
4.30 Т/с "Віддін 44"
5.35, 20.20 Громадянська оборона
6.30 Ранок у великому місті
8.45 Факти. Ранок
9.15, 19.20 Надзвичайні новини з К. Стогнієм
9.20 Надзвичайні новини. Підсумки з К. Стогнієм
10.15 Антисомбі
11.30 Не дай себе ошукати!
12.35, 13.20 Х/ф "Чорний яструб"
12.45, 15.45 Факти. День
16.20 Х/ф "Останній мисливець на відьом"
18.45, 21.10 Факти. Вечір
20.20 Прованс!
21.30 Т/с "Папаньки"
22.40 Свобода слова
0.50 Х/ф "Десять з половиною балів", 1-2 с

5 канал
6.00, 9.45, 21.40 Час-Тіме
6.30 Огляд преси
6.50, 8.00, 17.00 Час новин. Київ
6.30, 8.35 Огляд преси
6.50, 17.00 Час новин. Київ
7.00, 8.00, 9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 18.00, 19.00, 21.00, 23.00, 0.00, 1.00, 2.00, 3.00, 4.00, 5.00 Час новин
7.10, 8.10, 21.25, 0.15 Актуально: Економіка. Політика. Соціум
7.30 Код успіху
7.50 Бувальний стандарт
7.55, 8.55, 9.40, 10.55, 13.55, 14.55, 16.55, 17.55, 22.55, 0.10, 1.10 Погода на курортах
7.55, 8.55, 9.40, 10.55, 13.55, 14.55, 16.55, 17.55, 22.55, 0.30, 1.10 Погода на курортах
9.15, 13.35 Про війсьکو
9.25, 17.45 Час громади
10.10, 11.10, 12.30 Трансляції суспільно-політичних подій
10.10, 11.10, 12.30 Трансляції суспільно-політичних подій
13.10 Акцент
13.10 Кендзур
15.30, 16.10 Інформаційний день
17.10, 18.20, 19.25 Інформаційний вечір
19.50 Дзеркало історії
22.00 БлогПост
23.10 За Чай.com
0.40, 5.40 Хроніка дня
1.15, 4.35, 5.15 Машина часу
2.10 Нова Гіра. Донбасу
3.15 Кіно з Я. Соколовую
4.10 Феврія мандрів
3.15 Кіно з Я. Соколовую

СТБ
4.25, 15.30 Все буде добре!
6.20, 20.00, 22.45 МастерШеф
11.05 Т/с "Анатомія Грей"
13.00 Битва екстрасенсів
17.30, 22.00 Вікна-Новини
18.00 Т/с "Коли ми вдома"
23.25 Один за всіх

ТРК «Україна»
6.30, 7.10, 8.15 Ранок з Україною
7.00, 8.00, 9.00, 15.00, 19.00, 23.00 Сьогодні
9.30 Зоряний шлях. Новий сезон
10.30 Реальна містика. Новий сезон
12.30, 4.30 Агенти справедливості 5
14.30, 15.30 Т/с "Жіночий лікар 3"
19.45 Говорить Україна
21.00 Т/с "У минулого в боргу", 11 і 12 с
23.30, 2.00 Т/с "CSI: Маммі"
1.30 Телемагазин
2.50 Реальна містика

ENTER-ФІЛЬМ
10.20 Х/ф "Сангам"
13.45 Т/с "Територія краси"
15.35 Х/ф "В зоні особливих уваги"
17.25 Х/ф "Хід у відповідь"
19.00, 1.55 Т/с "Комісар Рекс"
21.00 Т/с "Розслідування Мердока"
23.00 Х/ф "Сім няньок"

СЕРЕДА, 26 вересня

UA: Перший
6.00 М/с "Гон"
6.30, 7.00, 8.00, 9.00, 9.25, 13.00, 15.00, 21.00, 3.00 Новини
6.35, 7.05, 8.05, 9.05 Доброго ранку, Країно!
9.30, 11.50, 15.10, 16.40, 1.00, 4.00 Погода
9.40 Т/с "Еліза"
11.20 Телероздаж
12.00 Д/с "Смаки культур"
13.10, 14.30 РадіоДень
13.35 Енеїда
14.05 Д/с "Гордість світу"
14.30 52 вікенди
15.20 Т/с "Галерея Вельвет"
16.55 Д/с "Дивовижні міста світу"
18.00, 0.10 Інформаційна година
19.00 #ВУкраїна
19.00 Пліч-о-пліч
19.25 Д/с "Світ дикої природи"
19.25 Д/с "Світ дикої природи"
20.30 Схеми. Корупція в деталях
21.25, 3.20 Новини. Спорт
21.45 Д/с "Світ дикої природи"
22.45 Д/с "1000 днів для планети"
22.40 Д/с "1000 днів для планети"
1.10, 4.05 #NeoСіена з Олегом Вергісієм
1.35 Розскречена історія
2.30 Складна розмова
3.40 Тема дня
4.30 Фольк-музик
5.35 Д/с "Спільноти тварин"

Канал "1+1"
6.30, 7.10, 8.10, 9.10 Сніданок з "1+1"
7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 16.45, 19.30, 0.45, 5.30 ТСН
9.30 Чотири весілля
10.55, 12.20 Одруження наосліп
13.00, 14.20 Мінюю жінку
15.45 Сімейні мелодрами
17.10 Т/с "Величне століття. Нова Володарка"
19.20 Секретні матеріали
20.20 Чистопелюс
20.30 Х/ф "Школа. Недитячі ігри"
21.30 Король десертів
23.30, 0.50 Х/ф "Піраміда"
1.40 Клініка

Інтер
4.45 Тор Shop
5.15, 1.45 "Подорожі" - "Час"
6.05 М/ф
6.15, 0.00 "Спідство вели...", з Л. Каневським
7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 17.40 Новини
7.10, 8.10, 9.20 Ранок з Інтером
10.00, 12.25, 20.40 Т/с "Заборонене кохання"
12.30 Х/ф "Погана сусідка"
14.50, 15.45, 16.45 Речдок
18.00, 19.00, 3.55 Стосується кожного
20.00 Подорожі
2.35 Щоденник вагітної

ІСТV
3.45 Скарб нації
3.50 Еврика!
4.05 Служба розшуку дітей
4.15 Факти
4.35 Т/с "Віддін 44"
5.35, 10.10 Громадянська оборона
6.30 Ранок у великому місті
8.45 Факти. Ранок
9.15, 19.20 Надзвичайні новини з К. Стогнієм
9.20 Надзвичайні новини. Підсумки з К. Стогнієм
10.15 Антисомбі
11.30 Не дай себе ошукати!
12.35, 13.20 Х/ф "Чорний яструб"
12.45, 15.45 Факти. День
16.20 Х/ф "Останній мисливець на відьом"
18.45, 21.10 Факти. Вечір
20.20 Секретний фронт
22.45 На трьох
23.50 Х/ф "Втікач"
2.30 Т/с "У полі зору"

5 канал
6.00, 9.45, 21.40 Час-Тіме
6.30, 8.35 Огляд преси
6.45, 8.00, 17.00 Час новин. Київ
6.30, 8.35 Огляд преси
6.50, 17.00 Час новин. Київ
7.00, 8.00, 9.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 18.00, 19.00, 21.00, 23.00, 0.00, 1.00, 2.00, 3.00, 4.00, 5.00 Час новин
7.10, 8.10, 21.25, 0.15 Актуально: Економіка. Політика. Соціум
7.15, 12.25, 15.25, 18.15, 23.55 Погода в Україні
7.25 Драйв
7.30 Медекспертиза
7.35, 8.55, 9.40, 10.55, 13.55, 14.55, 16.55, 17.55, 22.55, 0.30, 1.10 Погода на курортах
8.15 Топ дня
9.25, 17.45 Час громади
10.10, 11.10, 12.30 Трансляції суспільно-політичних подій
10.10, 11.10, 12.30 Трансляції суспільно-політичних подій
13.05 Поліграф
14.10, 15.30, 16.10 Інформаційний день
17.10, 18.20, 19.25 Інформаційний вечір
19.50 Дзеркало історії
22.00 БлогПост
23.10 За Чай.com
0.40, 5.40 Хроніка дня
1.15, 4.35, 5.15 Машина часу
2.10 Нова Гіра. Донбасу
3.15 Кіно з Я. Соколовую
4.10 Феврія мандрів
3.15 Кіно з Я. Соколовую

СТБ
4.45, 15.30 Все буде добре!
6.45, 20.00, 22.45 МастерШеф

Родинне перевесло

сторінка для сімейного читання

ЩО ЛЮДИ МАЮТЬ

День шоколадних каштанів

Настя прокинулася від того, що її батьки знову сварилися, і спробувала пригадати, скільки часу це триває. Місяць, два?.. Ні, значно довше, відколи тато їздив у від'їждження.

— Для неї ти на все ладен. Для неї у тебе часу вистає, не те, що для нас! — докоряла мати батькові.

— Світлано, схаменися! Двадцять років минуло, а ти мене ревнуєш. Та я її у від'їждженні навіть не бачив.

За дві години Настя вже йшла вулицею незнайомого містечка. Воно нагадувало їй рідне: та ж позолота кленів, ті ж саміснічки каштанові клубочки, навіть останні осінні квіти. Вона згадала адресу незнайомки, яку колись мимоволі почула, коли сварилися тато з матір'ю. Здається, Польова? Біля одного з будинків Настя замилювалася розмаїттям хризантем, а коли підняла голову, то від несподіванки ледве не зойкнула — той, який шукає. Тихенько

прочинила хвіртку і потрапила у величезний сад, який, скидаючи листя, готувався до холодів. На подвір'ї — нікого. Поміж густих кущів хризантем дівчина помітила мольберт. Підійшла ближче і зазирнула в душу малюнка. Насті здавалося, що в обличчя їй дихнуло море — рука, яка писала пейзаж, просто взяла в долоні фрагмент хвилі і перенесла його на полотно.

— Подобається? — почула у себе за спиною.

— Як живе, — тільки й змогла вимовити, а потім повернулася на голос. Перед дівчиною в інвалідному візку сиділа жінка, вбрана у светр та довгу спідницю. Їй було приблизно стільки ж років, як і Настиній мамі, тільки невимовний сум, що застиг у погляді, видавався і щемним, і таким легким, що спантеличував і водночас притягував.

— Малювала з пам'яті. Так хотілося б його побачити ще хоч раз у житті, але це вже багато років неможливо... Ви до мене? — оговталася від невеселих думок художниця.

— Я... — здавалося, у Насті відібало мову. Невже це жінка, до якої її мама страшенно ревнує батька і через яку їйною домілку вже тривалий час не покидають чвари? А, може, в будинку живе якась інша? Ні, здається, лише вона. — Я, певне, помилилася адресою, — злукавила.

Коли, попрощавшись, дівчина йшла стежкою до воріт, її наздогнав господинин голос: — Там, на столику — яблука, візьміть собі. Дуже смачні...

Настя подякувала і поспішила на автовокзал. Пекучий сором виїдав її зсередини, а по щоках котилися сльози. Всю дорогу додому дівчина мовчки дивилася у вікно автобуса, але не помічала краси бабиного літа.

Софія ГРИЦІВ

На якусь мить дівчина зупинилася і задумливо спостерігала, як легкий вітерець несе кудись у невідомість павутинки бабиного літа. Як йому добре: ні про що не думає, летить, куди доля занесе. Раптом дівчина повернула в інший від коледжу бік і поспішила на автовокзал. Думка відвоювати в незнайомій жінці-розлучниці, яка колись була першим татовим коханням, його серце, виникла спонтанно. Ось вона поїде і все їй викаже, нехай навіть не намагається увірватися в їхнє життя, бо кращої від мамини в нього ніколи не було і не буде.

Софія ГРИЦІВ

Софія ГРИЦІВ

Софія ГРИЦІВ

Софія ГРИЦІВ

Софія ГРИЦІВ

Софія ГРИЦІВ

Софія ГРИЦІВ

Софія ГРИЦІВ

Софія ГРИЦІВ

Софія ГРИЦІВ

Софія ГРИЦІВ

А любить 14-річна Богдана Гудун із Ланівців все, що її оточує. Тож на картинах юної художниці можна побачити квіти, соняшникове поле, безкрає небо, вільних птахів, фантастичного котика і навіть геометричні фігури: квадрати, ромби, трапеції, круги, трикутники. Вони чи не найбільше присутні на полотні — звичайному аркуші паперу розміром А3. За допомогою фігур дівчинка і зображує своїх художніх героїв.

Картини Богдана творить гелевою ручкою та фломастерами. Таку техніку живопису йменують зендудлінгом. Цей метод малювання нагадує медитацію, оскільки необхідно зосередитися на моменті «тут і зараз», щоб повністю відмовитися від усіх справ, думок і зануритися у творчий процес. Хоча сама авторка творів не заглиблюється у зміст цієї техніки, а, як зізнається, пробує поєднувати непоєднуване. Відтак у результаті у неї виходять справжні шедеври, які отримують багато позитивних відгуків та призових місць у творчих конкурсах.

Богданка Гудун малюванням захоплюється ще з трьох років. Нині вона є вихованкою Лановецького міського будинку творчості. У гуртку «Юні дизайнери» під керівництвом талановитого педагога Алли Одлижук дівчинка не лише пише картини, а й уміло в'яже гачком серветки та квіти, виготовляє прикраси з бісеру, також успішно освоює уроки шиття на машинці.

Марія ІЛИК

Ансамбль сучасного класичного танцю «Дивертисмент» Терехівського вищого училища культури, який 15 років очолює Ірина Краківська, завдяки своїм творчим досягненням відомий за межами нашої області.

Він — учасник різноманітних конкурсів, в тому числі міжнародних, його виступи мали можливість бачити у багатьох країнах Європи.

А у серпні рахунок творчих перемог терехівських танцюристів поповнило гран-прі на міжнародному фестивалі-конкурсі «Зірковий прибуль», що проходив у Болгарії. Найвища нагорода, отримана у творчому суперництві серед численних учасників цього конкурсу, стала ще одним підтвердженням високого класу майстерності терехівлянок.

Ганна МИКОЛАЄНКО

ЩАСЛИВА ЖІНКА

Увесь вечір сьогодні Оксана ніби сама не своя. «А що то, занедажало наша мамуся, чи як?..» — жартома і навіть трохи стривожено говорить чоловік Петро, заглядаючи їй в очі. Старша донечка Ліля лише змиває усміхається. Сьогодні дівчина розповіла мамі про свого нареченого. Обіцяла, що наступного тижня навіть приведе хлопця додому і познайомить із батьками. Раділа Оксана за доньку — бачила по очах, що кохає Ліля того хлопця. «А який він, доцю, той твій кавалер?» — запитала з цікавістю. «Він найкращий! — вигукнула Ліля, і, витримавши паузу, додала, — ну, майже такий, як наш татусь. Але таких, як тато, мабуть, взагалі на світі більше немає... Заздрю я тобі, мамусю, по доброму заздрю. Щаслива ти жінка...»

Саме ці слова доньки і змусили Оксану замислитися і погортати у пам'яті сторінки свого минулого. Петро Оксану сподобав ще у школі. А от Оксані подобався Сергій. Він усім дівчатам подобався — мав гарно залицятися, причому до кількох дівчат одночасно, завжди був веселим, компанійським. Петрові ж знаки уваги Оксану швидше дратували. Хлопець бачив це і особливо не надокучав, але своєю поведінкою завжди давав зрозуміти дівчині, що Оксана, як і раніше, йому подобається...

Не можна сказати, що Сергій до Оксани був байдужий. Якийсь час

вони навіть зустрічалися. Потім сварилися, далі знову помирилися. Скільки разів давала вона собі обіцянку більше не зустрічатися із Сергієм. Так підказував їй розум. Але серце говорило зовсім інше: вона до безтями закохалася у цього гульця...

Здавалося, світ перевернувся,

коли одного разу Оксана розповіла коханому, що чекає від нього дитину. Сергій тоді всміхнувся зухвало, поплескав дівчину по плечі і «дружньо» порадив: «Немає ситуації, із якої не було б виходу...». Не хвилювалася тоді Оксана, як розповіла своїм інтелігентним і строгим батькам, що вагітна, а кавалер її не збирається одружуватися. Не переймалася і навчанням в інституті. Нестерпно пекла лиш зрада. Мабуть, тому так

БАРВИСТІ ВИШИВАНКИ СЛОБІДСЬКОЇ КУТЮР'Є

Щороку на свята та урочисті події Стефанія Новацька із села Слобідка Козівського району одягає власноруч вишиті костюми і йде до церкви. Кожен узор — то не тільки краса, а ще й своєрідне відображення життя...

Ця привітна дев'яносторічна жінка з гордістю згадує свою участь в УПА. На своєму віку пережила і сибірські табори, і комуністичну систему, але ніщо не змогло її зламати і розчарувати. Попри складне життя і труднощі, які переживає наша держава, пані Стефанія віддано любить свій край і свято вірить, що її ровесники і теперішнє молоде покоління не даремно проливали і досі проливають кров за Україну. Вона впевнена, що наша країна усе витримає і міцно стане на ноги.

Таке переконання та бажання у неї з дитинства. Адже Стефанія Антонівна з когорти тих українців, любов до Батьківщини яким передалася із материнським молоком.

Патріотка народилася у надсянському селі Бібрка (зараз це територія Польщі). Але, як і багато інших українських сімей, її родину звідти насильно виселили. Після важких переїздів Новацькі поселилися на Тернопільщині.

Нелегко жилося їй тут. Усе життя Стефанія Новацька пропрацювала в колгоспі і присвятила себе вихованню чотирьох дітей. А вже на заслуженому відпочинку зайнялася улюбленою справою — створенням українських вишитих костюмів. Вона сама їх вишивала, кроїла і шила. А потім з гордістю одягала кожен із них. До іншого свята — інший костюм, той, який був до душі. Шити і вишивати Стефанія Антонівна ще у дитинстві навчилася від мамини. А її майстерність зана в усій окрузі. Отож, ще змалку донька приглядалася до тонкощів шиття і крою.

Односельці Стефанію Новацьку жартома називають місцевим дизайнером і кутюр'є. Бо створені нею національні строї ексклюзивні і неповторні. Можливо, вони не такі професійні, зате створені від душі і кожен з них має свою родзинку. У колекції Стефанії Антонівни є вбрання Галичини, Буковини, Волині, Лемківщини, Поділля. Усі костюми жінка власноруч прикрасила різнобарвними орнаментами, вишитими хрестиком, гладдю, бісером та паєтками. А ще особливістю її витворів є вишиті на костюмах написи, приурочені до кожної річниці незалежності України. Своїми творіннями Стефанія Новацька надзвичайно пишається і зберігає їх на чільному місці. Особливе місце поміж ними займає

лемківський костюм, якому уже понад 120 років. Він став родинною реліквією для сім'ї Новацьких. Сама ж Стефанія Антонівна теж вишивала у лемківському стилі.

— Зрештою, — розповідає жінка, — свої особливості вишивки, техніку виконання і гаму кольорів має кожен регіон України. Але до всіх костюмів я завжди додавала власну фантазію. Скажімо, буковинське вбрання прикрасила листям бука і дуба, гуцульське — смереками і Говерлою, а подільське — колоссям пшениці і польовими квітами. Для галицького вбрання витратила багато чорних кольорів, як пам'ять про тих, хто поліг у боротьбі за Україну. Такі витвори займали чимало часу і потребували не лише фантазії, а й оздоблювальних матеріалів. Тому Стефанія Новацька полюбляла ходити по спеціальних крамничках і щоразу повертатися звідти з новими кораликами, блискітками, гудзиками, колісочковими нитками і тасьмою.

Ось так, один за одним створила жінка майже п'ятдесят костюмів. Чимало з них позичала людям, багато — дарувала, але ще жодного з них майстриня не продавала, хоча охочі їх купити траплялися не раз.

Багато років поспіль слобідська майстриня бере участь у різних фестивалях і виставках, на яких представляла власні костюми. А ще час від часу просто загляне до шафи, помилується чи навіть приміряє кожен з них і на душі їй стає легко та затишно. У такі моменти міцнішає і віра в майбутнє України та любов до неї. Дай, Боже, усім нам такої надії та відданості рідному краю, які має ця невтомна жінка.

Любов ТИМЧУК

Час до часу Оксана пригадувала Сергія. Її кохання вже давно згасло, але той солодкий щем спогадів якось завжди ворохобив душу. Знала, що був він кілька разів одружений, що, як і раніше шукав пригод. І випивати почав. Оксана не шкодувала, що не стала його дружиною, але була трохи ображена на життя за те, що взаємне кохання обійшло її боком...

Аж тут ці доньчині слова: «Заздрю я тобі, мамусю, по-доброму заздрю. Бо ж щаслива ти жінка. А таких, як наш татусь, взагалі на світі немає...» І Оксана раптом після почутого ніби прозріла: так, дійсно, такі чоловіки, як її Петро, й справді рідкість. Просто вона не помічає, як багато дає їй чоловік: як рановранці, збираючись на роботу, намагається нікого не розбудити у квартирі, сам приготує собі сніданок, як повернувшись втомленим, допомагає Оксані на кухні, як вночі дбайливо вкриває її покривалом... А як важко вмовити Петра купити йому якусь обновку! Тут у чоловіка одна відповідь: «Оксанко, краще ти собі за ті гроші щось новеньке купи. Або дівчаткам подарунки зробимо». Петро жодного разу не підвищив голосу на дружину, є взірцевим батьком для дітей...

Після цих роздумів жінка зрозуміла, що кохання не обійшло її боком. І щастя не обійшло... Отак в одну мить усвідомила, що вона не просто щаслива, а найщасливіша жінка у світі...

Руслана ЦИЦЮРА